

Sosioekonomisen aseman yhteys koulu- pudokkuuteen

Konsta Takala SOS18S1

Jouni Riihinen SOS18S1

Opinnäytetyö, AMK

Maaliskuu 2021

Terveys- ja hyvinvointialat

Sosionomi (AMK)

Takala, Konsta & Riihinen, Jouni

Sosioekonomisen aseman yhteys koulupudokkuuteen

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Maaliskuu 2021, 45 sivua.

Terveys- ja hyvinvointialat. Sosionomi (AMK). Opinnäytetyö AMK

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: kyllä

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää narratiivisen kirjallisuuskatsauksen keinoin sosioekonomisen aseman ja siihen liittyvien tekijöiden kuten perherakenteen ja asuin ympäristön yhteyttä koulupudokkuuteen. Tavoitteena oli muodostaa aiemmin tehtyjen tutkimusten pohjalta ajankohtainen ja helppolukuinen kokonaisuus sosioekonomisen aseman eri osatekijöiden yhteydestä koulupudokkuuteen.

Teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin koulupudokkuutta, sosioekonomista asemaa sekä siihen liittyviä tekijöitä kuten huono-osaisuutta, syrjäytymistä, ylisukupolvisuutta ja Suomen koulutusjärjestelmää. Kirjallisuuskatsauksen aineisto koostui kahdeksasta tutkimuksesta, joista seitsemän oli kansainvälisiä ja yksi suomalainen. Aineistosta etsittiin sosioekonomisen aseman ja muiden tekijöiden yhteyksiä koulupudokkuuteen. Aineiston haun jälkeen löydetyt tutkimukset analysoitiin käyttäen aineistolähtöistä sisällön analyysia, jolloin tulosten luokittelu toteutettiin aineistosta nostettujen tekijöiden perusteella pää- ja alaluokkiin.

Tuloksista ilmeni, että vanhempien tuloilla ja koulutustaustalla on yhteys lasten koulupudokkuuden ja koulumenestyksen kanssa. Perheen heikko sosioekonominen asema vaikuttaa negatiivisesti lasten mahdollisuuksiin suorittaa toisen asteen koulutus ja päästä työelämään. Tuloksista selvisi myös, että sukupuoli, asuin ympäristöllä, sosiaalisilla suhteilla ja huono-osaisuudella on yhteys koulupudokkuuden riskiin.

Avainsanat (asiasanat)

koulupudokkaat, sosioekonominen asema, ylisukupolvisuus, huono-osaisuus

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Takala, Konsta & Riihinen, Jouni

The connection between socioeconomic status and school dropout

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, March 2021, 45 pages.

Health and welfare. Bachelor's Degree Programme in Social Services. Bachelor's thesis.

Permission for web publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The purpose of the thesis was to investigate the connection between socioeconomic status, school dropout and other related factors such as family structure and residential environment using a narrative literature review. The aim was to form a topical and easy to read report of the link between the various components of socioeconomic status and school dropout based on earlier scientific research.

The theoretical framework addressed school dropout, socioeconomic status and other related factors such as underprivileged social position, social exclusion, transgenerationality and Finnish school system. The data of the literature review consisted of eight studies, seven of which were international and one Finnish. The data were searched for connections between socioeconomic status, other related factors and school dropout. After the data search, the data were analyzed using data driven analysis. The results of the data search were classified into main and subcategories.

According to the results parent's income and education level were related to children's school dropout and school success. The weak socioeconomic status had a negative effect on children's chances to complete secondary education and to get involved in working life. The results also showed that gender, residential environment, social relationships and underprivileged social position were related to the risk of dropping out.

Keywords/tags (subjects)

school drop-outs, socioeconomic status, transgenerationality, underprivileged social position

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Teoreettinen viitekehys	4
2.1	Suomen koulutusjärjestelmä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle	5
2.2	Oppivelvollisuus	7
2.3	Käsitteet ja ilmiöt tutkimuksen taustalla	8
3	Tarkoitus ja tavoite	13
4	Toteutus	14
4.1	Tutkimusmenetelmä	14
4.2	Aineiston keruu	15
4.3	Aineiston analyysi.....	18
5	Tulokset	20
5.1	Koulutuksellinen ja taloudellinen tausta koulupudokkuutta selittävänä tekijänä	21
5.2	Sosiaaliset lähtökohdat koulumenestykselle ja -pudokkuudelle	23
6	Pohdinta	26
6.1	Tulosten tarkastelua ja johtopäätöksiä	26
6.2	Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusmahdollisuudet.....	31
6.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	33
	Lähteet	35
	Liitteet	42
	Liite 1. Kirjallisuuskatsauksen tutkimukset	42

Kuviot

Kuvio 1	Suomen koulutusjärjestelmä varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen.....	5
Kuvio 2	Koulupudokkaat ja opintonsa keskeyttäneet	12
Kuvio 3	Tiedonhaun prosessi	17
Kuvio 4	Tutkimuksen johtopäätökset yksinkertaistettuna	31

Taulukot

Taulukko 1	Aineistohaun hakusanat	16
Taulukko 2	Sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	16
Taulukko 3	Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimukset	18
Taulukko 4	Aineiston analyysin esimerkki	20

1 Johdanto

Koulupudokkuus on vakava ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa, sillä se aiheuttaa yhteiskunnalle kustannuksia sekä yksilöille syrjäytymisriskin. Kansaneläkelaitoksen tutkimuksen mukaan vuodesta 1995 vuoteen 2016 välisenä aikana sairausperusteista toimeentulotukietuutta saavien nuorten määrä on yli tuplaantunut (Yhä useampi nuori päätyy työkyvyttömyyseläkkeelle 2017). Toisesta Kansaneläkelaitoksen teettämästä tutkimuksesta paljastuu, että 18–24-vuotiaista nuorista vuonna 2018 jopa yhdeksän prosenttia eli 42 000 nuorta oli perustoimeentulotuen piirissä. Samaisessa tutkimuksessa paljastui lisäksi, että perustoimeentulotukea alle 18-vuotiaista sai jopa 61 000 nuorta. (Koppi koulupudokkaista 2018.) Koulutustason kannalta tarkasteltuna Suomessa on tällä hetkellä yli 100 000 20–29-vuotiaista nuorta, jotka ovat suorittaneet vain peruskoulun. Koulutus periytyy vanhemmalta lapselle, joten ilmiötä voidaan pitää ylisukupolvisena haasteena. (Suomella on varaa ja osaamista pitää huolta heikoimmassa asemassa olevista nuorista n.d.) Koulupudokkuuden riskiin vaikuttavat niin lapsen kuin vanhempien näkökulmasta esimerkiksi koulutustaso, perhetausta, tulotaso sekä mielenterveys- ja päihdeongelmat. Yhteiskunnalle kertyvien kustannusten valossa yksi syrjäytynyt tai NEET-nuori (Not in Employment, Education or Training) maksaa arviolta 230 000–370 000 euroa. (Hilli, Ståhl, Merikukka & Ristikari 2017.)

Koulupudokkuus on tällä hetkellä todella ajankohtainen aihe. Hallitus on päättänyt uudesta oppivelvollisuuslaista, joka jatkaa oppivelvollisuutta kahdeksaentoista ikävuoteen saakka. Tällä pyritään vähentämään nivelvaiheessa koulumaailmasta tippuvia. (Hallituksen esitys 173/2020.) Opetushallitukselle tehdyn selvityksen mukaan sosioekonomisen taustan sekä alueellisten erojen merkitys koulutuksessa on lisääntynyt 2000-luvulla. Selvityksessä käy ilmi myös, että alueellinen epätasa-arvo on lisääntynyt ja esimerkiksi tukea tarvitsevia lapsia on tietyillä alueilla enemmän kuin toisilla. Tukea tarvitsevien lasten määrä taas vaikuttaa henkilökunnan kuormitukseen ja näin myös opetuksen laatuun. Tämä lisää koulujen välistä tasoeroa ja näin voi lisätä epätasa-arvoisuutta koulutuksen suhteen. Selvitys on osa Oikeus oppia –ohjelmaa. (Selvitys: Sosioekonomisen taustan ja alueellisten erojen merkitys korostunut osaamisen ja oppimisen taustatekijänä 2021.) Jo 2010-luvun alkupuolella sen aikainen hallitus otti käyttöön nuorisotakuun, joka oli myös keino vähentää koulupudokkuutta ja syrjäytymistä. Nuorisotakuun avulla nuoret pyritään saamaan mah-

dollisimman nopeasti työelämään tai koulutuksen pariin erilaisten tukimuotojen avulla. (Nuorisotakuu 2020.) Muita koulupudokkuutta ehkäiseviä interventioita ovat myös erilaiset hankkeet, kuten Jyväskylässä toteutettu Kasvun maisema -hanke tai kansainvälinen OSCAR-hanke (Kasvun maisema –hanke n.d.; OSCAR-hanke ammatillisten opiskelijoiden henkistä hyvinvointia ja koulupudokkuutta ehkäisemässä 2020).

Koulutustasolla on lisäksi merkitystä esimerkiksi yksilön kokemaan onnellisuuteen, sillä Euroopan unionin tilastojen mukaan korkeammin koulutetut kokevat itsensä onnellisemmiksi kuin matalasti koulutetut (Quality of life 2021). Koulutuksella on yhteys myös yksilön terveyteen. Esimerkiksi Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan heikommin koulutettujen terveys on huonompi kuin hyvin koulutettujen. Tähän on syynä se, että hyvin koulutetuilla on enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa omaan terveyteensä kuin huonosti koulutetuilla. (Zajacova & Lawrence 2018.) Vanhempien sosioekonomisella asemalla on myös yhteys lasten terveyteen. Tutkimuksen mukaan vanhempien heikko sosioekonominen asema voi vaikuttaa lapsen terveyteen jo kohdussa sekä varhaisina elinvuosina negatiivisesti. Lapsen terveydellä taas on yhteys hänen koulunkäyntiinsä. Huonomman terveyden omaavat lapset menestyvät huonommin koulussa. (Currie & Goodman 2020.)

Koulupudokkuus ja koulunkäynnin ongelmat näkyvät myös työssämme lastensuojelulaitoksissa. Monilla nuorilla on suuria vaikeuksia motivoitua koulunkäyntiin, eikä jatko-opiskelua nähdä edes vaihtoehtona. Näistä nuorista suurin osa on jo lähtökohdiltaan heikossa sosioekonomisessa asemassa. Tämä herätti itsessämme halun tutkia nuorten sosioekonomisten lähtökohtien yhteyttä koulupudokkuuteen. Opinnäytetyömme aihetta miettiessämme pääsimme myös tutustumaan Jyväskylässä toimivaan koulupudokkuutta ehkäisevään hankkeeseen. Hankkeen tarkoitus on tarjota koulunkäynnin vaikeuksista kärsiville nuorille kuntouttavaa pajatoimintaa, jotta nuoret kykenisivät jatkamaan opintojaan tai hakeutumaan koulutuksen pariin. Hankkeesta keskustellessamme kävi ilmi, että suurella osalla pajalla toimivista nuorista on lähtökohdat elämään ja opiskeluun melko haastavia jo kotiolojen vuoksi. Tämä sytytti meitä entisestään tutkimaan koulupudokkuutta ja nimenomaan perhetaustan yhteyttä siihen. Tästä sitten muotoutui lopulta lopullinen aiheemme opinnäytetyöhömme.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia sosioekonomisten tekijöiden yhteyttä koulupudokkuuteen ja sen riskiin. Tavoitteena on tuottaa narratiivisen kirjallisuuskatsauksen keinoin yhtenäinen kokonaisuus aiemman tutkitun tiedon pohjalta. Opinnäytetyö avaa koulupudokkuuden ja sosioekonomisen aseman kannalta keskeiset käsitteet, jotka ovat Suomen koulutusjärjestelmä, sosioekonomisen asema, huono-osaisuus, ylisukupolvisuus, syrjäytyminen ja koulupudokkuus.

2 Teoreettinen viitekehys

Tässä kappaleessa käsitellään opinnäytetyön kannalta oleellisia käsitteitä ja Suomen koulutusjärjestelmää. Jotkin käsitteistä limittyvät toisiinsa, ja siksi käsitteiden määrittelyssä saattaa esiintyä hyvin samankaltaisia tekijöitä ja ulottuvuuksia. Siitä huolimatta, että käsitteet ovat lähellä toisiaan, on jokaiselle käsitteelle paikkansa opinnäytetyössämme.

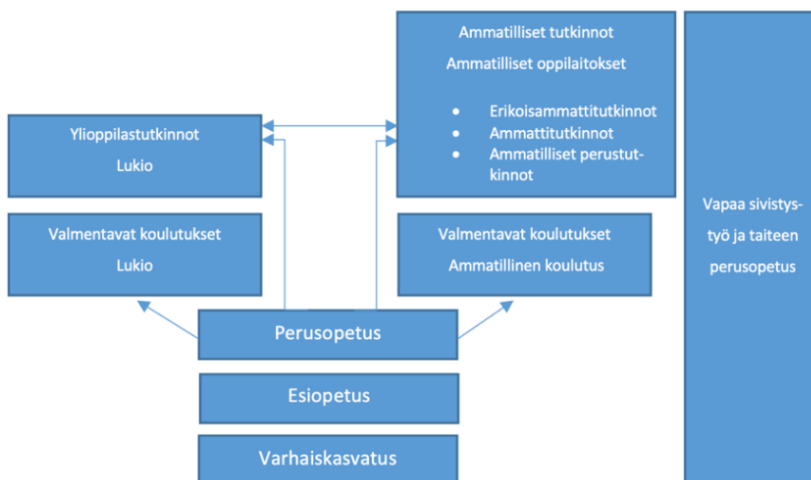
Toteutimme teoreettisen viitekehysten tiedonhaun hyödyntäen kirjaston palveluita sekä manuaalisena hakuna Google-, Google Scholar- ja ProQuest-tietokannoista. Teimme ennen kirjoittamisen aloittamista ajatuskartan, johon kokosimme mielestämme aiheen kannalta relevantit käsitteet. Tekijät muodostivat opinnäytetyön teoreettisen viitekehysten rungon, joka on nähtävissä tässä luvussa. Edellä mainitut tekijät toimivat myös hakusanoina tiedonhaun kannalta. Käytimme tiedonhaussa apuna myös erilaisia hakutermejä, joita ovat esimerkiksi AND, OR ja *. Teoreettiseen viitekehykseen valikoitui artikkeleita ja tutkimuksia lähteistä, jotka arvioimme luotettaviksi ja relevanteiksi työmme kannalta.

Suomi on pohjoismainen hyvinvointivaltio, joka pyrkii takaamaan jokaiselle mahdollisuuden julkisiin etuuksiin, kuten toimeentuloon, terveydenhuoltoon ja kouluun. Nämä julkiset etuudet kustannetaan verovaroin, joiden maksamiseen jokainen kansalainen osallistuu. (Andersen 2007, 402.) Tällä tavoin pyritään lisäämään tasa-arvoa ja mahdollisuuksia kouluttautua sekä päästä työelämään. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan suomalaiset ovat terveempiä kuin ennen ja hyvinvointi on lisääntynyt (Eriarvoisuus 2019). Edellä mainitusta huolimatta Suomessakin tuloerot ja köyhyys ovat lisääntyneet samalla (Toimeentulo 2019). Sama trendi näkyy myös muissa OECD-maissa (Organisation for Economic Co-operation and Development): tuloerot ovat kasvaneet, varsinkin viime vuosikymmenen vaihteen laman jälkeen (Taylor-Gooby, Leruth & Chung 2017, 4). Vuonna 2016 jopa viisi prosenttia suomalaisista työkäisistä joutui elämään toimeentulotuella ja

yksitoista prosenttia oli pienituloisia. Toimeentulotukea ei ole myöskään päivitetty yleisen ansiokohityksen mukaisesti, vaan se on edelleen samalla tasolla kuin kaksi vuosikymmentä sitten. (Toimeentulo 2019.) Tämänkaltainen kehitys on lisännyt eriarvoisuutta Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan vanhempien eriarvoisuus yhteiskunnassa siirtyy heidän lapsilleen ja eriarvoisuuden periytyemisellä on suora vaikutus näiden lasten hyvinvointiin, terveyteen ja sosioekonomiseen asemaan (Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus 2016). Tältä pohjalta lähdemme käsittelemään opinnäytetyömme kannalta tärkeitä käsitteitä ja niiden yhteyksiä toisiinsa.

2.1 Suomen koulutusjärjestelmä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle

Suomen koulutusjärjestelmä toisen asteen koulutukseen asti tarkastellessa koostuu varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, perusopetuksesta, toiseen asteen koulutuksesta sekä vapaasta sivistystyöstä ja taiteen perusopetuksesta (ks. kuvio 1).

Kuvio 1 Suomen koulutusjärjestelmä varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen (Koulutusjärjestelmä n.d.)

Koulutusjärjestelmän kannalta katsottuna laadukas varhaiskasvatus luo lapselle turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön, jossa opitaan taitoja vuorovaikutuksesta oppimiseen. Tulevan koulupolun kannalta varhaiskasvatus vaikuttaa positiivisesti oppimishalukkuuteen, koulupolun sujuvuuteen sekä luo inhimillistä pääomaa, joka vaikuttaa myönteisesti tulevaan koulupolkuun. (Karila 2016, 5.) Varhaiskasvatuslaki (2018) määrittelee, että varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen pedagogiikkaan painottuva kokonaisuus, jossa yhdistyvät lapsen kasvatus, opetus ja hoito.

Varhaiskasvatusta on lain mukaan järjestettävä kuntien sisällä kuntakohtaisten tarpeiden mukaan. Mikäli kunta ei pysty omin resurssein järjestämään tarpeiden mukaista varhaiskasvatusta, sitä voidaan järjestää myös yksityisten palveluntuottajien toimesta. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018.)

Esiopetuksella tarkoitetaan varhaiskasvatuksen piirissä annettavaa tavoitteellista opetusta, joka ajoittuu vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista (Esiopetus n.d.). Suomalaisia kuntia velvoittaa esiopetuksen järjestämiseen liittyen perusopetuslaki, jonka mukaan esiopetusta on järjestettävä päiväkodissa, koulussa tai muussa siihen soveltuvassa paikassa. Kuntatasolla esiopetusta voidaan hankkia myös ostopalveluna esimerkiksi yksityiseltä sektorilta. Esiopetuksen tavoitteena on kasvattaa, antaa tietoja ja taitoja sekä kehittää oppimisedellytyksiä koulupolkua ajatellen. (Perusopetuslaki 628/1998.) Vuoden 2015 alussa perusopetuslakia muutettiin niin, että esiopetus muuttui vapaaehtoisesta pakolliseksi. Lakimuutoksen myötä jokaisen lapsen on osallistuttava vuoden mittaiseen esiopetukseen tai sitä vastaavaan esiopetuksen tavoitteet täyttävään toimintaan. (Laki perusopetuslain muuttamisesta 1040/2014.)

Perusopetuksella tarkoitetaan tavallisesti yhdeksän vuotta kestävä, oppivelvollisuusikäisille kouluissa annettavaa yleissivistävää opetusta, jonka järjestämisestä säädetään perusopetuslaissa. Lain mukaan yhdeksän vuotta kestävä peruskoulun jälkeen on mahdollista osallistua vuoden mittaiseen perusopetuksen lisäopetukseen, joka antaa lisää valmiuksia toisen asteen opintoihin. (Perusopetuslaki 628/1998.) Yleissivistävälle ja laaja-alaiselle perusopetukselle on määritelty tavoitteet, jotka voidaan jakaa opetukseen ja kasvatukseen, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja tulevaisuuteen liittyen. Perusopetuksen kautta yksilö oppii elämän perustaitoja ja yhteiskunnallisia arvoja, saa valmiudet ja kelpoisuuden hakea toisen asteen opintoihin sekä mahdollisuuden omien vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden löytämiseen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 18.)

Ennen toisen asteen opintoja on mahdollista osallistua perusopetuksen lisäopetuksen lisäksi muihin valmistaviin koulutuksiin, kuten ammatillisen koulutuksen valmentava koulutus VALMA tai lukiokoulutukseen valmistava koulutus LUVA. Koulutusten avulla voidaan edistää opiskeluihin liittyviä taitoja ja elämänhallintaa. LUVA-koulutuksen erityspiirteinä on se, että sitä tarjotaan lukiokoulutukseen haluaville maahanmuuttajataustaisille tai vieraskielisille henkilöille. Koulutuksen tarkoituksena on edistää osallistujan kokonaisvaltaista opiskelu- sekä kielitaitoa. (Nivelvaiheen koulutukset n.d.)

Nuorille tarjottava lukiokoulutus on tavallisesti kolme vuotta kestävä yleissivistävä koulutus, joka tarjoaa valmiuksia jatko-opintoihin ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Kolmannen asteen opintojen hakukelpoisuuden lisäksi lukiokoulutuksen tavoitteena on kasvattaa ja tukea opiskelijoita niin, että heistä kasvaa sivistyneitä ja aktiivisia yhteiskunnan jäseniä. Lukiokoulutuksen kautta saadaan myös valmiuksia koko elämän ajan jatkuvaan oppimiseen sekä itsensä kehittämiseen. (Lukiolaki 714/2018.)

Ammatillisella tutkinnolla tarkoitetaan ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa. Nuorille tarjottava tavallisesti kolme vuotta kestävä ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus tarjoaa väylän kehittää ammatillista osaamista, joka vastaa työmarkkinoiden tarpeeseen. Lisäksi koulutus edistää valmiuksia yrittäjyyteen, työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon, koko elämän ajan jatkuvaan oppimiseen ja ammatilliseen kasvuun. Ammatillinen koulutus tukee lukiokoulutuksen tavoin yksilön kehitystä sivistyneeksi ja tasapainoiseksi yhteiskunnan jäseneksi. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.)

Suomen valtio tukee opiskelua myös taloudellisesti. Seitsemäntoista vuotta täyttäneillä peruskoulun jälkeisiin opintoihin menevillä nuorilla on mahdollisuus saada Kansaneläkelaitoksen myöntämä opintotukea. Opintotuen määrään vaikuttaa ikä, oppilaitos, asumispaikka, avioliitto sekä lapset. Mikäli opiskelija asuu vanhempiensa luona, vaikuttavat vanhempien tulot opintotuen määrään. (Opintotuki 2021.) Opintotuen lisäksi opiskelija voi saada valtion takaamaa opintolainaa. Opintolainaa voi saada opiskelija, jolla on opintotukipäätös. Opintolainaa voi saada myös tiettyjen ehtojen täytyessä, vaikka opintotukipäätöstä ei olisi. (Opintolaina 2020.) Hämäläinen, Juutilainen ja Hellsten (2007, 9) lainaavat Raivolaa (2000), jonka mukaan opintotuen on tarkoitus poistaa esteitä opiskelulta, tasoittaa mahdollisuuksia opiskeluun ja lisätä tasa-arvoa.

2.2 Oppivelvollisuus

Suomessa on olemassa oppivelvollisuus. Oppivelvollisuudella tarkoitetaan pakollista peruskoulua, joka alkaa samana vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Peruskoulu kestää normaalisti yhdeksän vuotta, tai niin kauan, kunnes peruskoulu on suoritettu - kuitenkin enintään kymmenen vuotta. Oppivelvollisuutta voidaan myös pidentää, mikäli lapsella on haasteita, jotka hidastavat oppimista tai koulunkäyntiä. Tällaisessa tapauksessa lapsi aloittaa oppivelvollisuutensa samana

vuonna, kun täyttää kuusi vuotta ja voi käydä peruskoulua tarvittaessa yksitoista vuotta. (Perusopetuslaki 628/1998.) Peruskoulu on kaikille maksuton ja sen järjestämisestä vastaavat kunnat sekä valtio. Jokaisella on myös oikeus maksuttomaan ruokaan koulupäivien aikana. (Perusopetus n.d.) Oppivelvollisuuden voi suorittaa myös muualla kuin kunnallisessa koulussa, kuten yksityisessä koulussa tai kotiopetuksessa. Tässä tapauksessa kunnalla on velvollisuus seurata opetettavan lapsen edistymistä opinnoissaan. Lapsen huoltajan velvollisuus on huolehtia lapsen oppivelvollisuuden suorittamisesta. (Perusopetuslaki 628/1998.) Oppivelvollisuus velvoittaa lapsen osallistumaan myös esiopetukseen.

Oppivelvollisuuslaki muuttuu vuonna 2021. 1.8.2021 astuu voimaan uusi laki, joka laajentaa oppivelvollisuuden kahdeksantoista ikävuoteen saakka. Laki koskee vuonna 2005 syntyneitä ja sitä nuorempia. Tällä pyritään takaamaan jokaiselle toisen asteen tutkinto. Samalla myös toisen asteen koulutuksesta tulee opiskelijoille ilmaista aina kahteenkymmeneen ikävuoteen saakka. Oppivelvollisuus päättyy, kunnes oppilas täyttää kahdeksantoista vuotta tai suorittaa toisen asteen tutkinnon. (Oppivelvollisuus laajenee elokuussa 2021 – edellytyksiä nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin parannetaan, työllisyysastetta nostetaan 2020.)

2.3 Käsitteet ja ilmiöt tutkimuksen taustalla

Sosioekonominen asema

Sosioekonomisella asemalla tarkoitetaan yksilön aineellisia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa. Aineellisiin mahdollisuuksiin vaikuttavat tulot, omaisuus ja asumistaso, joiden pohjalla vaikuttavat puolestaan koulutus, ammatti ja asema työelämässä. (Eriarvoisuus 2019.) Yksinkertaisesti sanottuna sosioekonominen asema tarkoittaa yksilön asemaa yhteiskunnassa (Sosioekonominen asema n.d.). Sosioekonominen asema vaikuttaa suoraan myös ihmisen terveyteen: heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat sairastavat enemmän ja kuolevat nuorempina (Lahelma, Rahkonen, Koskinen, Martelin ja Palosuo 2007, 25). Eurooppalaisen tutkimuksen mukaan sosioekonomisella asemalla on yhteys myös itsemurhiin: heikossa sosioekonomisessa asemassa olevat tekevät lähes kaksi kertaa enemmän itsemurhia (Lorant ym. 2017). Siitä huolimatta, että Suomessa on olemassa niin sanottu mahdollisuuksien tasa-arvo, eli jokaiselle pyritään takaamaan samanlaiset mahdollisuudet esimerkiksi kouluttautumiseen, ei tasa-arvo kaikkien kohdalla toteudu. Tähän voi olla syynä vanhempien sosioekonominen asema, joka vaikuttaa suoraan

heidän ja heidän lastensa terveyteen. Terveys onkin yksi suuri syy sosioekonomisen aseman periytymiseen (Erola 2009, 3–4).

Sosioekonomisella asemalla on myös muita vaikutuksia yksilön elämään ja hyvinvointiin. Iso-Britanniassa vuonna 2018 valmistuneessa tutkimuksessa todettiin, että sosioekonominen asema vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen ja identiteettiin. Sen vuoksi heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevan voi olla vaikeaa hyödyntää kouluttautumis- ja työmahdollisuuksiaan. Näin ollen on todennäköistä, että heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat tulevat myös pysymään heikommassa sosioekonomisessa asemassa. (Manstead 2018, 287.) Intialaisen tutkimuksen mukaan taas perheen hyvä sosioekonominen asema lisää nuoren hyvinvointia, positiivista asennetta ja tervettä ilmapiiriä, joka taas lisää mahdollisuutta menestyä paremmin koulussa (Saifi & Mehmood 2011). Opinnäytetyössämme sosioekonomista asemaa kuvataan myös termillä sosioekonominen tausta silloin, kun tutkimuksen kohderyhmänä ovat lapset tai nuoret.

Huono-osaisuus

Koulupudokkuus, syrjäytyminen ja sosioekonomisen aseman ylisukupolvisuus ovat osaltaan syitä ja seurauksia huono-osaisuudesta. Mitä sitten on huono-osaisuus? Huono-osaisuutta ei ole määritelty tarkkaan ja monikaan ei koe itseään täydellisen huono-osaiseksi, vaan kokee itsensä jollain tavalla myös hyväosaiseksi. Huono-osaisuus ei ole välttämättä pysyvä piirre ihmisessä, vaan se voi olla myös hetkellinen tila, jonka aiheuttaa esimerkiksi mielenterveysongelmat tai taloudellinen tilanne. (Berg 2017, 161.) Laihiala 2018 (30) kuitenkin määrittelee tekstissään huono-osaisuuden hyvinvoinnin vajeiden kasautumisena. Karvosen (2018, 96–100) tekstissä hyvinvointia mitataan taloudellisella, sosiaalisella sekä terveydellisellä ulottuvuudella, ja huono-osaisuutta samojen ulottuvuuksien puutteena. Huono-osaisuuden taloudellinen ulottuvuus tarkoittaa tyytymättömyyttä omaan tulotasoon, tulojen riittämättömyyteen sekä vaikeuksiin velkojen hoitamisessa (Laihiala 2018, 76). Senin (1983, 163) mukaan huono-osaisuuden sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyy häpeä siitä, ettei kykene elämään yhteiskunnan odotusten mukaisesti. Huono-osaisuuden terveydellinen ulottuvuus taas tarkoittaa yksilön kokemusta heikosta fyysisestä tai psyykkisestä terveydestä sekä tyytymättömyydestä elämään (Laihiala 2018, 76).

Tutkimuksissa huono-osaisuus kuitenkin usein nähdään taloudellisten resurssien puutteena (Berg 2017, 161). Australialaisen tutkimuksen mukaan köyhyyteen ja sitä kautta huono-osaisuuteen vaikuttaa vahvasti myös perherakenne: yksinhuoltajaperheissä köyhyys on jopa kaksi kertaa yleisempää kuin kahden aikuisen perheissä. Myös työttömyys nähtiin tutkimuksessa köyhyyttä ja huono-osaisuutta lisäävänä tekijänä. (Phillips, Miranti, Vidyattama & Cassells 2013.) Laihiala (2018, 33–34) lainaa Saaren (2015) ja Kulmalan (2006) tekstejä, joiden mukaan pitkään jatkunut vastoin käymisten kokeminen voi luoda ihmiseen huono-osaisuuden identiteetin, joka taas voi lisätä ulkopuolisuuden ja ulossulkemisen tunnetta.

Ylisukupolvisuus

Lasten ja nuorten sosioekonomisen aseman määrittää pitkälti heidän vanhempiansa sosioekonominen asema. Tästä pääsemmekin sosioekonomisen aseman ylisukupolvisuuteen, eli tarkastelemme huono-osaisuuden periytymistä. Ylisukupolvisuus on määritelty sekä geneettisenä, että sosiaalisena perimänä (Sosiaalinen perimä – ylisukupolviset kohtalot tutkimuskirjallisuuden valossa 2007, 9). Vanhempien terveys voi vaikuttaa useilla tavoilla lasten sosioekonomiseen asemaan. Huono terveys ja sairaudet voivat periä geneettisesti vanhemmilta lapsille (Erola 2009, 4). Myös vanhempien taloudellinen tilanne sekä koulutus vaikuttavat selvästi lasten sosioekonomiseen asemaan, ja siten suoraan myös koulupudokkuuden riskiin (Vauhkonen, Kallio & Erola 2017, 506–508). Lisäksi vanhemmilta peritty asenne sekä käytösmallit koulutusta ja työntekoa kohtaan voivat vaikuttaa lasten koulupudokkuuteen, ja siten heidän sosioekonomiseen asemaansa (Vauhkonen, Kallio & Erola 2017, 508). Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen - jossa tutkittiin huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta kolmessa sukupolvessa – mukaan ylisukupolvista huono-osaisuutta kokevien lasten sosiaaliset, kognitiiviset ja emotionaaliset kyvyt eivät välttämättä saavuta riittävää tasoa akateemisesti pärjäämiseen aikuisikään tultuaan. Tutkimuksen mukaan heidän sosiaaliset kykynsä eivät välttämättä riitä myöskään optimaaliseen yhteiskunnassa toimimiseen tai välittävään paritai ystäväsuhteeseen. (Cheng, Johnson & Goodman 2016.)

Suomalainen tutkimus paljastaa, että lukiossa hyvin menestyvistä nuorista suurin osa on sosioekonomiselta asemaltaan hyväosaisista perheistä (Vanttaja 2000, 40). Tähän nähdään tutkimuksessa osittain syyksi se, että taloudellisesti heikommassa asemassa olevien vanhempien lasten koulutus pyritään pitämään lyhyenä, koska kouluttautuminen nähdään kalliina (Vanttaja 2000, 37). Toinen

tutkimus taas paljastaa, että vanhempien toimeentulotukiasiakkuus, työttömyys ja heikko koulutustaso vaikuttavat selvästi heidän lastensa mahdollisuuksiin suorittaa toisen asteen koulutus loppuun asti (Eskelinen, Hautala, Lintunen & Kallio 2020, 4–5). Hyväosaisten perheiden lasten kunnianhimo koulumenestystä kohti on myös korkeampi, johtuen vanhempien korkeasta koulutuksesta sekä omasta halusta kouluttautua lisää. Heillä on myös paremmat resurssit selvittää koulujen erilaisista karsintavaiheista. Tämän kaltaisia resursseja voivat olla esimerkiksi erilaiset valmennuskurssit. (Vanttaja 2000, 42.) Huono-osaisuutta lisääviä, ja siten koulutusmahdollisuuksia heikentäviä resursseja taas voivat olla esimerkiksi vanhempien asenteet, käyttäytymismallit ja asuinalue (Eskelinen, Hautala, Lintunen & Kallio 2020, 3). Tutkimus osoittaa myös, että lapsen kokemana huono-osaisuus varhaislapsuudessa vaikuttaa heikentävämmin hänen mahdollisuuksiinsa suorittaa toisen asteen koulutus loppuun asti kuin teini-iässä koettu huono-osaisuus (Eskelinen, Hautala, Lintunen & Kallio 2020, 9–13).

Syrjäytyminen

Syrjäytyminen on huono-osaisuutta, joka estää osallisuutta ja toimijuutta yhteiskunnassa (Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen n.d.). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos määrittelee syrjäytymisen koulutus- ja työmarkkinajärjestelmien ulkopuolelle jäämiseksi. Syrjäytymiseen liittyy yleensä heikko koulutustaso, työttömyys sekä huono taloudellinen tilanne. (Nuorten syrjäytyminen 2019.) Syrjäytymistä voivat aiheuttaa myös mielenterveysongelmat ja päihdeongelmat (Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen n.d.). Syrjäytymisellä on suuri vaikutus yksilön hyvinvointiin ja terveyteen. Usein sillä on myös heikentävä vaikutus yksilön yhteiskunnalliseen osallisuuteen sekä sosiaalisiin suhteisiin. (Nuorten syrjäytyminen 2019.)

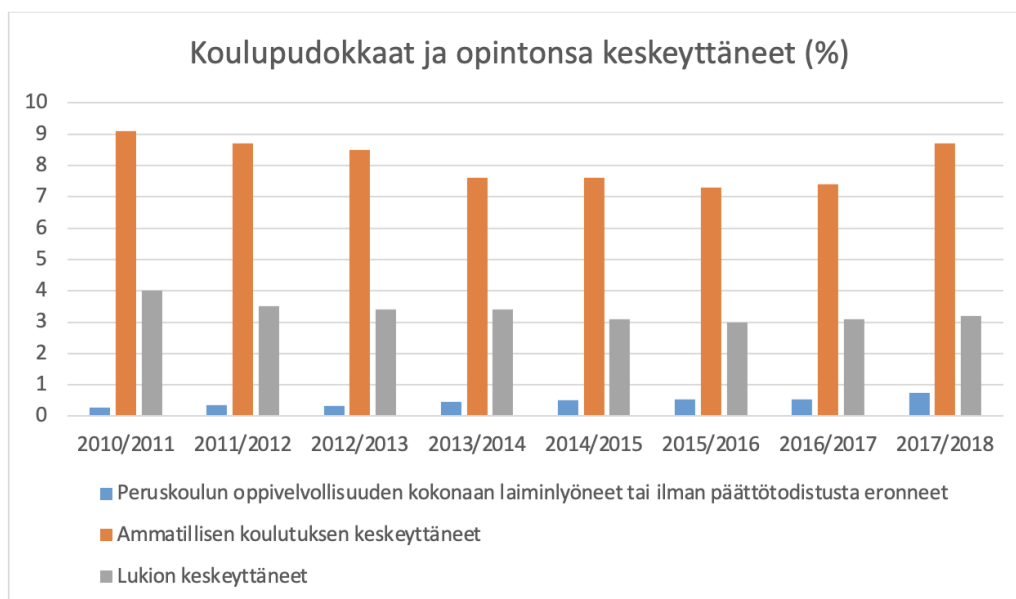
Koulupudokkuudella on suora vaikutus nuorten syrjäytymisriskiin. Huttunen ja Pekkarinen (2016) viittaavat Tilastokeskuksen tietoihin, joista käy ilmi, että vuonna 2016 20–24-vuotiaista nuorista oli jopa 18 % ilman toisen asteen koulutusta. Vuosittain myös noin kahdeksan prosenttia nuorista jättää hakematta toisen asteen koulutukseen valmistuttuaan peruskoulusta. Syrjäytymisvaarassa olevista nuorista puhutaan usein NEET-nuorina. NEET-nuorella tarkoitetaan nuorta, joka ei ole koulussa eikä työelämässä. Tilastokeskuksen mukaan nuoren suurin riski joutua NEET-nuoreksi on heti peruskoulun jälkeen, eli 16–17-vuotiaana. Mitä pidempään nuori on työelämän ja koulun ulkopuolella, sitä suurempi riski on, että nuori ei suorita toisen asteen tutkintoa ollenkaan. Vanhempien

heikko sosioekonominen asema lisää riskiä, että lapsesta tulee NEET-nuori. (Gissler, Larja, Merikukka, Paananen, Ristikari & Törmäkangas 2016.)

Koulupudokkuus

Koulupudokkaalla tarkoitetaan Tilastokeskuksen keskeyttämistilastoissa peruskoulun oppilasta, joka ennen oppivelvollisuuden päättymistä keskeyttää koulunkäynnin tai ei suorita peruskoulun koko oppimäärää oppivelvollisuuden määräaikana (Koulupudokas n.d.). Termillä ”koulupudokkaat” voidaan määritellä Järvisen ja Vanttajan (2013) mukaan työelämän ja koulutuksen ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa suoritettuna. Koulupudokkaiksi määritellään näin ollen henkilöt, jotka ovat jääneet vaille peruskoulun päättötodistusta, keskeyttäneet ammatilliset opintonsa tai eivät ole jatkaneet toisen asteen opintoihin peruskoulun jälkeen. (Järvinen & Vanttaja 2013.) Koulupudokkuus määritellään koko opinnäytetyössämme Järvisen ja Vanttajan (2013) määritelmän mukaan.

Tilastokeskuksen keräämän tiedon mukaan lukuvuonna 2017/2018 oppivelvollisuuden kokonaan laiminlyöneitä tai ilman päättötodistusta eronneita oli 0,75 % ikäluokasta. Samana lukuvuonna nuorille suunnatun lukiokoulutuksen keskeyttäneitä oli 3,2 % ja niin ikään nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä 8,7 % kokonaisopiskelijamäärästä. (ks. kuvio 1.)

Kuvio 2 Koulupudokkaat ja opintonsa keskeyttäneet (Tilastokeskus 2020)

Vehviläinen (2008) esittelee artikkelissaan kolme erilaista näkökulmaa, joiden kautta koulupudokkuutta sekä opintojen keskeyttämistä on tarkasteltu 2000-luvulla. Artikkelissa esiin nostetut näkökulmat ovat nuoren ja koulutusjärjestelmän kohtaamisongelmat, vieraantumiskeskustelu sekä keskeyttäminen moniammatillisena haasteena. Nuoren ja koulutusjärjestelmän kohtaamisen ongelmien näkökulmassa yksilö eli nuori nähdään ongelmaisena. Näkökulman ongelmatapauksiksi valikoituvat sellaiset nuoret, jotka eivät toimi yleisten koulutukseen liittyvien normien tai koulutusjärjestelmän vaatimusten mukaan. (Vehviläinen 2008, 31.) Tutkimusten mukaan ongelmatapauksien kohdalla on mahdollista, että kokemukset pärjäämättömyydestä ja epäonnistumisista muodostavat kehän, jossa negatiiviset kokemukset ruokkivat toisiaan (Vehviläinen 2008, 31; Nurmi 2011, 31). Vieraantumiskeskustelulla tarkoitetaan näkökulmaa, jossa yksilö ei ole enää vahvasti sidoksissa yhteiskunnalliseen integraatioon ja yhteisöllisyyteen. Näkökulmassa koulun keskeyttämiseen liittyy vahvasti ulkopuolisuuden kokemukset ja syrjäytyminen. Kun yksilö ei pysty toimimaan yhteisön muiden jäsenien tapaan, hän irtautuu yhteisöstä. Koulun keskeyttäminen on myös monisyinen ja -ammatillinen haaste. Peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuu yksilön kannalta tärkeä nivelvaihe, johon voi liittyä epävarmuutta ja -tietoisuutta tulevasta. Nivelvaiheeseen kohdennetun moniammatillisen tukityöskentelyn on todettu olevan toimiva ratkaisu koulupudokkuuden ehkäisyyn. (Vehviläinen 2008, 31–35.)

3 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia kirjallisuuskatsauksen keinoin sosioekonomisen aseman yhteyttä koulupudokkuuteen. Keskitymme opinnäytetyössämme sosioekonomisen aseman kautta huono-osaisuuteen ja sen ylisukupolvisuuteen sekä syrjäytymiseen. Tavoitteenamme on koostaa helppolukuinen ja ajankohtainen kokonaisuus erilaisten sosioekonomisten tekijöiden yhteyksistä koulupudokkuuteen.

Tutkimme sosioekonomisen aseman yhteyttä koulupudokkuuteen, koska aihe on ajankohtainen ja se tulee vastaan sosiaalialan työkentällä. Yhteiskunnallisella tasolla koulupudokkuuden ehkäisyyn on kiinnitetty paljon huomiota esimerkiksi uuden oppivelvollisuuslain ja useiden interventioiden toimesta. Aiheesta on olemassa paljon tutkimuksia englannin kielellä, kun taas suomeksi tutkimusten määrä on pienempi. Edellä mainittujen syiden takia haluamme perehtyä aiheen taustaan tarkemmin ja tutkia, miten sosioekonominen asema on yhteydessä koulupudokkuuteen.

Tutkimuksiin ja kirjallisuuteen perehtymällä vastaamme tutkimuskysymykseemme:

Miten sosioekonominen asema on yhteydessä koulupudokkuuteen?

4 Toteutus

4.1 Tutkimusmenetelmä

Teimme opinnäytetyömme narratiivisena kirjallisuuskatsauksena, joka on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen alaluokka. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus, joka voidaan toteuttaa muita kirjallisuuskatsauksen tyyppejä vapaammin ilman tarkkoja ja tiukkoja sääntöjä. Aineistot, joita kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa käytetään, ovat kattavia ja niiden valintaa eivät rajaa muille menetelmille tyypilliset säännöt. Menetelmän avulla voidaan tästä huolimatta tutkia valittua ilmiötä monipuolisesti sekä luokitella tarpeen vaatiessa sen ominaisuuksia. Vapaamuotoisempi ote näkyy myös tutkimuskysymyksissä, jotka ovat usein kirjallisuuskatsauksen muita tyyppejä väljempiä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on itsenäisesti toimiva menetelmä, jonka avulla voidaan kehittää uudenlaisia ilmiöitä tutkittavaksi systemaattisen kirjallisuuskatsauksen keinoin. Narratiivinen ja integroiva katsaus ovat kuvailevan kirjallisuuskatsauksen muodot, jotka eroavat toisistaan erityispiirteidensä kautta. (Salminen 2011, 6.)

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on menetelmällisesti katsottuna yksinkertaisin kirjallisuuskatsauksen muoto, jonka avulla voidaan kuvata tutkittava aihe laajasti tai tutkia sen historiaa ja kehityskulkua. Narratiivisesta kirjallisuuskatsauksesta on olemassa kolme muotoa, jotka ovat toimituksellinen, kommentoiva sekä yleiskatsaus. Laajin edellä mainituista on yleiskatsaus, joka tiivistää yhdeksi eheäksi kokonaisuudeksi aiempia tutkimuksia aiheesta. Narratiivista otetta käyttäen voidaan luoda johtopäätöksiä, jotka ovat luonteeltaan kirjallisuuskatsauksen mukaisen synteessin omaisia. (Salminen 2011, 7.) Salmisen (2011, 7) mukaan Freeman (1984, 7, 10) kuvaa artikkelissaan narratiivisella otteella tehdyn työn sellaiseksi, joka kerää epäyhtenäistä tietoa yhdeksi jatkuvaksi tapahtumaksi. Narratiivisen otteen avulla syntyy helppolukuinen yhtenäinen kokonaisuus.

Narratiivisen otteen valitsimme kirjallisuuskatsauksemme siksi, koska halusimme tutkia sosioekonomisen aseman yhteyttä koulupudokkuuteen sekä luoda sitä koskevasta tutkitusta tiedosta yhtenäisen kokonaisuuden. Edellä mainittuun tarkoitukseen koimme sopivimmaksi lähestymistavaksi

narratiivisen kirjallisuuskatsauksen. Kirjallisuuskatsauksemme on laadullinen, sillä tutkimme asiasyhteyksiä emmekä niinkään numerollista dataa aiheesta.

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan todellista elämää, sillä se pyrkii vastaamaan kysymyksiin, jotka eivät ole helposti mitattavissa kvantitatiivisella eli määrällisellä menetelmäsuuntauksella (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 156–157). Tutkimuksessa keskitytään kaiken kattavan tiedon hankintaan ja aineiston kokoaminen tapahtuu tosielämän tilanteissa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tieto on usein peräisin ihmiseltä, jolta tietoa on kerätty havaintojen ja keskustelujen pohjalta. (Hirsjärvi ym. 2007, 160–161.) Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007) mukaan Tesch (1992, 59) kuvaa kvalitatiivisen tutkimuksen lähestymistapoja seuraavasti; käytettäessä menetelmäsuuntausta ollaan kiinnostuneita reflektiosta, säännönmukaisuuksien löytämisestä, kielen ominaisuuksista sekä tekstin tai toiminnan merkitysten ymmärryksestä.

Analysoimme tuloksia kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin, tekemällä aineistolähtöistä sisällön analyysia. Tätä menetelmää esittelemme kappaleessa 4.3.

4.2 Aineiston keruu

Suunnitteluvaiheessa määrittelimme opinnäytetyön keskeisiksi käsitteiksi koulupudokkuuden ja sosioekonomisen aseman. Näiden käsitteiden pohjalta aloimme teorialähtöisesti pohtimaan sopivia hakusanoja aineiston keräämistä varten. Hakusanojen pohdinnassa käytimme apuna Finto-asiasanastoa sekä ProQuest Central ja Eric tietokannan omia Thesaurus -sanastoja. Aiheeseemme sopivat sosiaali- ja terveysalan sekä opetusalan tietokannat, joten valitsimme tietokannoiksi ProQuest Central-, Eric-, Google Scholar- ja Janet-tietokannat.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun järjestämän tiedonhaun opastuksen, pohdintamme sekä kokeilujen pohjalta valitsimme sopiviksi hakusanoiksi koulupudokkuutta kuvaamaan school dropout, school drop out, dropout, koulupudokas ja koulupudokkuus. Sosioekonomisuutta terminä valitsimme kuvaamaan hakusanoista socioeconomic, social ja sosioekonominen. Taustaa, asemaa tai tekijää valitsimme kuvaamaan termit background, factor, status, SES, asema ja tausta. Hakusanojen pohjalta muodostimme hakulausekkeita, joilla teimme ensin koehakuja edellä mainittuihin tietokantoihin (ks. taulukko 1).

Taulukko 1 Aineistohaun hakusanat

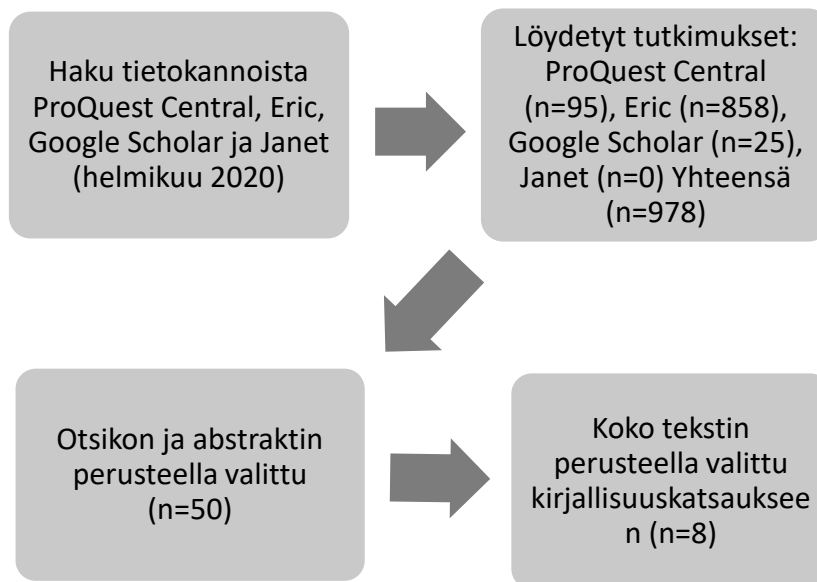
	AND		AND	
school dropout		socioeconomic		background
school drop out		social		factor
dropout	OR	sosioekonominen	OR	status
koulupudokas				SES
koulupudokkuus				asema
				tausta

Teimme aineiston koehakuja suunnitelmavaiheessa, sillä halusimme varmistua siitä, että valitsemamme hakusanat tuottavat opinnäytetyömme näkökulman kannalta relevanttia tietoa. Koehakujemme perusteella kotimaisesta Janet -tietokannasta ei löytynyt opinnäytetyömme aiheeseen ja näkökulmaan vastaavaa tietoa. Kun opinnäytetyön suunnitelmamme hyväksyttiin, aloimme tekemään aineistohakuja määrittelemiemme sisäänotto- ja poissulkukriteerien perusteella (ks. taulukko 2).

Taulukko 2 Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Rajaus	Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Aihe	Koulupudokkuus	Muut aiheet
Näkökulma	Sosioekonominen asema	Muu näkökulma
Julkaisukieli	Suomi tai Englanti	Muu julkaisukieli
Julkaisuvuosi	2011 tai uudempi	2010 tai vanhempi
Luotettavuus	Vertaisarvioitu	Ei vertaisarvioitu
Aineistotyyppi	Tapaustutkimus, raportti ja artikkeli	Muut aineistotyypit
Maantieteellisyys	Pohjoismaat, Eurooppa, Australia ja Yhdysvallat	Muut maat/maanosat
Saatavuus	Koko teksti ilmaiseksi saatavilla	Maksullinen teksti

Käytetyistä tietokannoista Eric ja ProQuest Central mahdollistivat tarkan rajauksen sisäänotto- ja poissulkukriteeriemme mukaan. Google Scholar -tietokannassa oli mahdollista rajata hakutuloksia kriteereihimme sopivaksi vain julkaisuvuoden, aiheen ja näkökulman osalta käyttäen hakutermejä OR ja AND. Saimme huolellisesti mietityillä sisäänotto- ja poissulkukriteereillä aikaan tarkan tiedonhaun, joka mahdollisti hakutulosten rajaamisen suuresta määrästä pieneen (ks. kuvio 3).

Kuvio 3 Tiedonhaun prosessi

ProQuest Central ja Eric -tietokannoissa käytimme hakutermejä ("school dropout" OR "school drop out") AND ("socioeconomic" OR "social") AND ("background" OR "factor" OR "status" OR "SES"). Näin saatiin kuvattua sosioekonomista asemaa eri termein, jotta haku löytäisi mahdollisimman paljon relevanttia aineistoa. Lisärajoituksia edellä mainituissa tietokannoissa olivat 2011 tai uudempi tutkimus, vertaisarvioitu, koko teksti saatavilla, aineistotyyppi, kieli sekä maantieteellinen rajaus, jotka on esitelty taulukossa 2.

Google Scholar- ja Janet-tietokannoissa käytettiin hakutermeinä "koulupudok*" AND "sosioekonominen". Termejä hyödyntäen saatiin haettavaksi kaikki koulupudokkuus -sanan taivutusmuodot sekä pelkkää sosioekonominen -sanaa käyttämällä haettavaksi saatiin esimerkiksi sosioekonominen tausta ja asema. Edellä mainituissa tietokannoissa lisärajoituksena oli vain julkaisuvuosi.

Niin kuin tiedonhaun prosessia havainnollistava kuvio 3 kuvaa, opinnäytetyöhön valittiin kahdeksan tutkimusta, joiden tuloksia avaamme tarkemmin seuraavissa luvuissa (ks. taulukko 3). Otsikon ja abstraktin perusteella valittiin ensin 50 kappaletta tutkimuksia, joista taulukon 3 mukaiset kahdeksan tutkimusta valittiin opinnäytetyöhön niiden koko sisällön lukemisen jälkeen. Nämä tutkimukset valittiin siksi, että ne vastasivat sisällön ja näkökulman kannalta tarkasteltuna parhaiten tutkimuskysymykseemme.

Taulukko 3 Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimukset

Myhr, A., Lillefjell, M., Espnes, G. A. & Halvorsen, T. 2017. Do family and neighbourhood matter in secondary school completion? A multilevel study of determinants and their interactions in a life-course perspective.	Bania, E. V., Eckhoff, C. & Kvernmo, S. 2019. Not engaged in education, employment or training (NEET) in an arctic sociocultural context: The NAAHS cohort study.
Boyaci, A. 2019. Exploring the Factors Associated with the School Dropout.	Cobb-clark, D. A. & Ribar, D. C. 2012. Financial stress, family relationships, and Australian youths' transitions from home and school.
Eskelinen, N., Hautala, H., Lintunen, L. & Kallio, J. 2020. Ylisukupolviselle huono-osaisuudelle altistavat ja siltä suojaavat ei-materiaaliset tekijät.	Trine, N. W., & Andersen, J. H. 2015. Socioeconomic differences in school dropout among young adults: The role of social relations.
Kearney, M. S. & Levine, P. B. 2016. Income inequality, social mobility, and the decision to drop out of high school.	Howe, R. B. & Covell, K. 2011. Countering disadvantage, promoting health: The value of children's human rights education.

4.3 Aineiston analyysi

Käytimme aineiston analysointiin aineistolähtöisen sisällön analyysin keinoja. Aineistolähtöisen sisällön analyysin tarkoituksena on koostaa aineiston pohjalta yhtenäinen teoreettinen lopputulos. Laadullisen aineistolähtöisen analyysin tarkoitus on lisätä ymmärrystä tutkitusta ilmiöstä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224). Käytettäessä aineistolähtöistä sisällön analyysia, analyysiyksiköt muodostuvat vasta analyysivaiheessa saadun tiedon pohjalta, eivätkä ennalta sovitusti. Tarkoituksena ei ole toistaa aiempien tutkimusten tuloksia, vaan luoda niiden pohjalta uusia näkökulmia tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.) Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi

saattaa olla haastavaa, koska tuloksia tulkitaan itse, eikä siihen ole olemassa tiukkoja rajoituksia tai sääntöjä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224.)

Tehtäessä aineistolähtöistä sisällön analyysia, edetään eteenpäin kolmessa vaiheessa. Vaiheet ovat aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely sekä abstrahointi eli käsitteiden luominen. Pelkistämävaiheessa analysoitavasta materiaalista otetaan talteen vain tutkimukselle oleellinen tieto. Ryhmittelyvaiheessa kerätty oleellinen tieto ryhmitellään eri teemojen alaisuuteen. Käsitteiden luomisvaiheessa luodaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä kerätyn informaation pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–123.)

Teemoittelulla tarkoitetaan laadullisen tutkimuksen aineiston ryhmittämistä aihepiirin mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Menetelmänä teemoittelu on samankaltainen kuin luokittelu, mutta se eroaa luokittelusta siten, että se keskittyy lukumäärien sijaan teeman sisältöön (Teemoittelu n.d.). Teemoittelun tarkoituksena on etsiä aineistosta luotuja teemoja kuvaavaa informaatiota (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tutkimuksista nousseen aineiston pohjalta on mahdollista tehdä teemakortisto teemoittelun käytön tueksi. Teemakortistossa on kuvattuna tutkimusaineistosta esiin nousseita tiettyä määriteltyä teemaa kuvaavia asioita. Näin toimimalla saadaan tuotua esiin tutkimusaineistossa olevia näkemyseroja eri teemojen osalta. (Teemoittelu n.d.)

Luimme löytämämme aineiston huolellisesti läpi, jonka jälkeen poimimme aineistosta tutkimuskysymykseemme ja aiheeseen sopivat oleelliset tiedot. Tiedot poimittiin tutkimuksista kopioimalla ja liitettiin asiakirjapohjaan kyseisen tutkimuksen nimen alle. Tämän jälkeen pelkistimme nämä alkuperäiset tekstiotteet ja aloimme muodostamaan niistä alaluokkia. Alaluokkien muodostamisen ja nimeämisen jälkeen teimme pääluokat, joiden alle alaluokat koottiin. (ks. taulukko 4.) Aineisto teemoiteltiin kolmen pääluokan alle. Luokat ovat koulutustaso, tulotaso sekä muut tekijät. Muiden tekijöiden alle luotiin viisi alaluokkaa: sosiaaliset suhteet, sukupuoli, perherakenne, huono-osaisuus ja asuinalue.

Taulukko 4 Aineiston analyysin esimerkki

Alkuperäinen teksti	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka
"The association with parental education level is strong: high education background more than quadruples the individual's chances for completing upper secondary education." (1)	Vanhempien koulutustasolla on vahva yhteys lapsen toisen asteen koulutuksen suorittamiseen.	Vanhempien koulutustausta	Koulutus
"Living in different places from father and not having a father or if he is dead, the odds of drop-out is increasing in the 18-24 age group..." (3)	Isän kanssa eri paikassa asuminen ja isän puuttuminen elämästä lisäävät koulupudokkuuden riskiä ikäryhmässä.	Sosiaaliset suhteet	Muut tekijät
"...we find that higher family income significantly reduces the rates at which young people leave school, and become economically inactive." (4)	Vanhempien korkea tulotaso vaikuttaa merkittävästi koulupudokkuuden riskiin.	Vanhempien tulotaso	Tulotaso

5 Tulokset

Analyysivaiheessa tulokset luokiteltiin siis kolmen pääteeman alle: tulotaso, koulutustaso sekä muut tekijät. Tuloksissa käsittelemme ne kuitenkin kahden otsikon alla. Otsikot ovat 5.1. Koulutuksellinen ja taloudellinen tausta koulupudokkuutta selittävänä tekijänä sekä 5.2 Sosiaaliset lähtökohdat koulumenestykselle ja –pudokkuudelle. Käsittelemme tulo- ja koulutustasoja yhdessä otsikon 5.1. alla, koska ne ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa. Tuloksia analysoidessa päädyimme käsittelemään lisäksi huono-osaisuutta saman otsikon alla. Päädyimme tähän ratkaisuun, koska tulo- ja koulutustasot ovat huono-osaisuutta määrittäviä tekijöitä, ja osaltaan vaikuttamassa huono-osaisuuteen sekä sen syntyyn.

Muiden analyysivaiheessa esille nostettujen tekijöiden, eli sosiaalisten suhteiden, perherakenteen, asuinympäristön ja sukupuolen yhteyttä koulupudokkuuteen käsittelemme otsikon 5.2 alla.

Nämä muut tekijät nostimme työhömmе mukaan, sillä niillä on selvä kytkös sosioekonomiseen asemaan, ja ne olivat oleellisia tekijöitä koulupudokkuutta tarkasteltaessa sosioekonomisen aseman näkökulmasta. Osa tekijöistä liittyi selvästi toisiinsa ja joitain tutkimuksista nostettuja tuloksia olisi voinut laittaa teemoittelua tehdessä useamman luokan alle. Jouduimme siis miettimään, mihin näistä luokista tutkimuksista nostetut tulokset eniten liittyvät.

5.1 Koulutuksellinen ja taloudellinen tausta koulupudokkuutta selittävänä tekijänä

Aineiston perusteella sekä vanhempien koulutus- että tulotaustalla on yhteys lapsen koulupudokkuuden riskiin. Vanhempien matala koulutustausta lisää tutkimusten mukaan koulupudokkuuden riskiä merkittävästi (Cobb-Clark & Ribar 2012; Eskelinen ym. 2020; Myhr ym. 2017; Trine & Andersen 2015). Vanhempien matala koulutustausta on myös yhteydessä lapsen NEET-riskiin. NEET on lyhenne englannin kielen sanoista Not in Employment, Education or Training (Bania ym. 2019.) Korkeakoulutetusta perheestä tulevan lapsen todennäköisyys suorittaa toisen asteen koulutus loppuun on yli nelinkertainen verrattuna huonomman koulutustason omaavaan perheeseen. Perhekenteitä tarkastellessa huomattiin, että lapsen toisen asteen koulutuksen suorittamisen kannalta haitallisia tekijöitä oli enemmän perheissä, joiden koulutustaso on matala. Heikomman koulutustason perheissä on suurempi todennäköisyys työttömyyteen, köyhyyteen, yksinhuoltajuuteen sekä asumiseen köyhällä asuinalueella. (Myhr ym. 2017.)

Koulupudokkuuteen liittyen vanhempien koulutustausta ja tulotaso kulkevat käsi kädessä, joten myös niiden vaikutuksia on Trinen ja Andersenin (2015) tutkimuksessa vertailtu keskenään. Tutkimuksen mukaan vanhempien koulutustaustalla on tulotasoon verrattuna suurempi merkitys poikien toisen asteen koulutuksesta valmistumiseen. (Trine & Andersen 2015). Lisäksi perheen äidin koulutustaustalla on yhteys lasten koulupudokkuuden riskiin. Yhteys korostuu varsinkin tyttärien koulupudokkuutta tarkasteltaessa. Jos esimerkiksi tytär muuttaa varhain pois kotoa tai perheellistyy, vahvistuu äidin matalan koulutustaustan ja lapsen koulupudokkuuden välinen yhteys. Matalan koulutustaustan omaavan äidin tyttären koulupudokkuuden riski kasvaa, kun taas korkeakoulutetun äidin koulutus toimii suojaavana tekijänä. Tilastollisesti tarkasteltuna äidin koulutustausta on yhteydessä myös lapsen toisen asteen koulutuksen suorittamisen todennäköisyyteen. Perheen äidin korkea koulutustausta nostaa lapsen toisen asteen koulutuksen suorittamisen todennäköisyyttä 22 ikävuoteen mennessä tytöillä 16 prosentilla ja pojilla 20 prosentilla verrattuna matalaan koulutustaustaan. (Eskelinen ym. 2020).

Aineiston perusteella vanhempien tulotasolla on suuri vaikutus siihen, käykö nuori koulunsa loppuun. Vanhempien hyvä tulotaso vähentää koulupudokkuuden riskiä (Myhr ym. 2017; Cobb-Clark & Ribar 2012). Aineistosta kävi myös ilmi, että heikommassa taloudellisessa asemassa olevien perheiden lapsilla on suurempi riski joutua koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle (Myhr ym. 2017; Cobb-Clark & Ribar 2012; Kearney & Levine 2016). Tanskalaisen tutkimuksen mukaan heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevilla lapsilla on jopa kolminkertainen riski jättää koulu kesken hyvässä sosioekonomisessa asemassa oleviin verrattuna (Trine & Andersen 2015). Lisäksi aineistosta selvisi, että äidin kokema taloudellinen stressi lisää todennäköisyyttä siihen, että nuori jää koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Myös heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien vanhempien kykenemättömyys saada lainaa voi lisätä nuoren riskiä jättäytyä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. (Cobb-Clark & Ribar 2012.) Köyhyyden ja puutteellisuuden keskellä kasvavat lapset ovat myös merkittävästi alttiimpia kokemaan negatiivisia asioita koulumaailmassa verrattuna taloudellisesti vakaista talouksista tuleviin (Howe & Covell 2011). Myös Myhrin ym. (2017) tutkimuksessa tultiin samaan tulokseen: vanhempien korkea koulutus ja hyvä tulotaso suojaavat lapsia koulupudokkuudelta, kun taas köyhyys lisää koulupudokkuuden riskiä.

Suomalaisen tutkimuksen mukaan vanhempien toimeentulotukiasiakkuus heikentää lapsen mahdollisuuksia koulumaailmassa pärjäämiseen ja koulusta valmistumiseen. Tutkimuksen mukaan pitkä toimeentulotukiasiakkuus vaikutti toisen asteen tutkinnosta valmistumiseen huomattavasti 22 vuoden iässä: toimeentulotukiperheiden tytöistä 65 prosenttia oli suorittanut tutkinnon ja pojista vain 56 prosenttia, kun taas ilman toimeentulotukea pärjänneiden tytöistä 89 prosenttia ja pojista 82 prosenttia oli valmistunut. Synä toimeentulotukiasiakkuuden vaikutuksiin tutkimuksessa todettiin, että toimeentulotuella voi olla passivoivia vaikutuksia ja lisäksi se lisää häpeän tunnetta, leimautumista ja lisää osattomuuden tunnetta. (Eskelinen ym. 2020.) Toisaalta Cobb-Clarkin ja Ribarin (2011) tutkimuksessa nähtiin, että australialaisten nuorten mahdollisuudet koulussa pärjäämiseen lisääntyivät valtion tukien myötä. Samassa tutkimuksessa todettiin myös, että toisin kuin Australiassa, Yhdysvalloissa valtion tukia saavat suorittavat harvemmin koulunsa loppuun. Syyksi nähtiin se, että Australiassa tuet ovat huomattavasti suuremmat ja siellä tuet nähdään enemmän kannustimina ja tukena koulutusta varten. (Cobb-Clark & Ribar 2011.) Suomalaisessa seurantatutkimuksessa havaittiin, että työttömyyttä seuranta-aikana kokeneiden vanhempien lapset suorittivat koulun loppuun noin kymmenen prosenttia harvemmin kuin työelämässä pysynei-

den lapset. (Eskelinen, Hautala, Lintunen & Kallio 2020.) Muutokset vanhempien tuloissa vaikuttavat lasten mahdollisuuksiin koulun suorittamiseen. Jo noin kymmenen prosentin nousu tuloissa lisää nuoren mahdollisuutta valmistua koulusta yli prosentilla (Cobb-Clark & Ribar 2012).

Suomalaisessa tutkimuksessa tuli esille myös perheen huono-osaisuuden yhteys lasten koulupudokkuuteen (Eskelinen ym. 2020). Tätä ajatusta tukee myös Howen & Cowellin (2011) tutkimus, jonka mukaan huono-osaisuus heikentää mahdollisuutta käydä koulu loppuun, mutta koulutus nähdään myös huono-osaisuutta ehkäisevänä tekijänä. Aineistosta kävi ilmi, että perheen huono-osaisuudella on selkeä yhteys sekä tyttöjen että poikien koulun lopettamiseen, mutta yhteys näkyy selvemmin poikien kohdalla (Eskelinen ym. 2020; Kearney & Levine 2016).

Eskelisen ym. (2020) mukaan sukupuoli onkin yksi eniten huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta selittävistä tekijöistä. Pojilla on suurempi alttius periä vanhempiensa huono-osaisuutta kuin tytöillä. Tähän nähdään tutkimuksessa syynä se, että suomalainen koulutusjärjestelmä ei ole tasa-arvoinen poikia kohtaan (Eskelinen ym. 2020). Kearneyn & Levinen (2016) tutkimuksen mukaan heikossa sosioekonomisessa asemassa olevien perheiden tytöt tulevat olemaan todennäköisemmin nuoria naimattomia äitejä, kuin hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevien perheiden tytöt. Huono-osaisuuden periytymistä selitetään myös sillä, että huono-osaisilla perheillä ei ole mahdollisuutta tukea kotoa muuttaneita nuoria taloudellisesti (Eskelinen ym. 2020).

5.2 Sosiaaliset lähtökohdat koulumenestykselle ja -pudokkuudelle

Aineiston perusteella heikko sosioekonominen asema heikentää myös sosiaalisten suhteiden luomista ja ylläpitämistä esimerkiksi ystäviin, koulukavereihin, opettajiin ja omiin perheenjäseniin (Trine & Andersen 2015). Selvisi myös, että nuoret, joilla on huono suhde vanhempiinsa, ovat suuressa riskissä jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle (Cobb-Clark & Ribar 2012). Nuoret, jotka kasvavat tulo- ja koulutustasoltaan heikommassa perheessä, kokevat useammin perheen heikosti toimivaksi ja saavat myös vähemmän tukea ja apua vertaisiltaan. Myös vanhempien mielenkiinto nuoren koulunkäyntiä kohtaan nähtiin aineistossa koulupudokkuutta ehkäisevänä tekijänä (Trine & Andersen 2015). Näin ollen, heikot sosiaaliset suhteet kavereihin, opettajiin ja perheeseen lisäävät huomattavasti koulusta pois jäämisen riskiä. Heikkojen sosiaalisten suhteiden vaikutus oli yhteydessä enemmän tyttöjen kuin poikien koulupudokkuuteen. (Trine & Andersen 2015.)

Howen ja Covellin (2011) mukaan opiskelun kannalta katsottuna epäedullisessa asemassa olevat lapset, jotka ovat erityispalveluiden piireissä koulussa, omaavat palveluiden tarjoamasta tuesta huolimatta suuren riskin koulupudokkuuteen, mikäli he eivät tunne kuuluvansa kouluun. Lapsen sitouttaminen kouluun on erittäin tärkeää. Lapsen koulutukseen on hyvä kuulua opetusta hänen oikeuksistaan ja vastuistaan. Kun lapsi tietää ja tuntee omat vastuunsa ja oikeutensa koulunkäyntiin liittyen, sitoutuu hän todennäköisemmin koulun suorittamiseen loppuun saakka. Edellä mainitulla opetuksella on yhteys myös riskikäyttäytymisen vähentymiseen, joka taas parantaa edellytyksiä käydä koulu loppuun. (Howe & Covell 2011).

Koulupudokkuuden riskiin vaikuttaa kaikissa ikäryhmissä sukupuoli (Boyaci 2019).

Sukupuolella on yhteys koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle jäämiseen varhaisaikuisuudessa, sillä norjalaisen tutkimuksen mukaan naisten osuus NEET-nuorista oli suurempi kuin miesten (Bania ym. 2019). Siitä huolimatta poikien tai miesten riski koulupudokkuuteen on suurempi (Cobb-Clark & Ribar 2011; Boyaci 2019). Naisilla koulupudokkuuden suurimmat riskitekijät ovatkin perheen perustamiseen liittyvät asiat kuten raskaaksi tuleminen tai naimisiin meno (Boyaci 2019). Tyttöillä myös heikot sosiaaliset suhteet opettajiin, koulukavereihin ja perheeseen lisäävät koulusta pois jäämisen riskiä (Trine & Andersen 2015), kun taas poikien tai miesten koulupudokkuuteen liittyvät suurimmat riskitekijät ovat taloudelliset ongelmat ja huono koulumenestys (Boyaci 2019). Pojat kärsivät myös selvästi enemmän vanhempien sosioekonomisesta huono-osaisuudesta kuin tytöt: esimerkiksi vanhempien toimeentulokiasiakkuus ja työttömyys ovat pojille suurempi riski kuin tytöille koulupudokkuutta ajatellen (Eskelinen ym. 2020). Aineistosta selvisi myös, että nuoret naiset pysyvät koulussa nuoria miehiä todennäköisemmin, mutta muuttavat todennäköisesti kotoa aiemmin (Cobb-Clark & Ribar 2012). Toisaalta, kuten aiemmin jo mainitsimme, Eskelisen ym. (2020) tutkimuksessa näkyi kotoa muuttaneiden tyttöjen kohdalla suurentunut koulupudokkuuden riski äidin heikon koulutustason suhteen.

Aineiston mukaan koulupudokkuuden riskiin vaikuttaa myös asuinalue. Maaseudulla 15-vuotiaiksi asti asuneet lapset omaavat suuremman riskin koulupudokkuuteen kuin kaupungissa asuneet verrokkit (Boyaci 2019). Tätä näkemystä osittain tukee Myhrin ym. (2017) tutkimus, jonka mukaan maaseutualueiden koulutustaso on heikompi kuin kaupunkialueiden. Toisaalta tulosta selitetään osin sillä, että maaseudulta muutetaan kaupunkeihin opiskelemaan (Myhr ym. 2017).

Myhrin ym. (2017) mukaan naapurustolla on yhteys toisen asteen koulutuksen suorittamiseen. Naapuruston vaikutus toisen asteen koulutuksen suorittamiseen on kuitenkin pienempi kuin yksilöllisten ja perheeseen liittyvien tekijöiden vaikutus. Matalassa sosioekonomisessa asemassa olevat pojat, jotka asuvat asuinympäristössä, jossa alimman ja keskiluokan väliset tuloerot ovat suuret, lopettavat koulunkäynnin todennäköisemmin kuin verrokkit pienemmän tuloeron asuinympäristöissä (Kearney & Levine 2016).

Aineiston perusteella myös perheen rakenteella on yhteys toisen asteen koulutuksen suorittamiseen, sillä molempien vanhempien kanssa suurimman osan lapsuudestaan asuvien lasten todennäköisyys suorittaa toisen asteen koulutus loppuun on merkittävästi suurempi verrokkiryhmään nähden. Verrokkiryhmässä lasten perheissä oli ollut sisäisiä ongelmia tai lapsi asui vain yhden vanhemman kanssa (Myhr ym. 2017). Koulupudokkuuden riskiin vaikuttaa asuminen erillään vanhemmasta. Isästään kaukana asuvat lapset tai isättömät lapset omaavat suuremman riskin koulupudokkuuteen kuin verrokkit. (Boyaci 2019.) Nuoret, jotka asuvat perheessä, jossa asuu äidin lisäksi isäpuoli, voivat suuremmalla todennäköisyydellä lopettaa koulutuksen ja jäädä työelämän ulkopuolelle kuin molempien vanhempien kanssa elävät nuoret. Näissä tapauksissa riski jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle kasvaa jopa huomattavasti verrattuna molempien vanhempien kanssa asuviin nuoriin (Cobb-Clark & Ribar 2012.) Myhrin ym. (2017) mukaan huomioitavaa oli myös, että korkeassa sosioekonomisessa asemassa olevat perheet omaavat monelta kantilta katsottuna enemmän resursseja, jotka taas heikentävät haitallisten tekijöiden kuten perheongelmien vaikutusta.

Nuorena kotoa pois muuttaminen ja perheen perustaminen lisäävät koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen riskiä. Suojaavia tekijöitä perherakenteessa molempien vanhempien kanssa asumisen lisäksi, voi olla suuri sisarusten määrä (Cobb-Clark & Ribar 2021). Toisaalta Myhrin ym. (2017) tutkimuksessa sisarusten korkea määrä taas nähtiin koulupudokkuutta lisäävänä tekijänä. Myös äidin ikä vaikuttaa lasten mahdollisuuteen suorittaa koulutuksensa loppuun: mitä vanhempi äiti on, sitä todennäköisemmin lapset suorittavat koulun loppuun. (Cobb-Clark & Ribar 2012.) Tätä ajatusta tuki myös norjalainen tutkimus, jonka mukaan vanhemmat äidit ovat usein korkeammin koulutettuja kuin nuoret äidit. Vanhempien korkea koulutus on koulupudokkuudelta suojaava tekijä. (Myhr ym. 2017.)

6 Pohdinta

Opinnäytetyömme tulokset vastasivat omia hypoteesejamme melko tarkasti. Koulupudokkuus on ilmiönä yleisesti ottaen melko hyvin tunnettu, mutta koemme, että sosioekonominen näkökulma tulisi huomioida ja tiedostaa paremmin koulupudokkuutta vastaan taistellessa. Tarkoituksemme olikin koostaa kansainvälisistä tutkimuksista yhteenveto ja tarkastella ilmiötä erilaisista näkökulmista. Koulupudokkuus on kansainvälinen ongelma ja analysoimiemme tutkimusten mukaan siihen liittyvät tekijät ovat hyvin samankaltaisia eri kulttuureissa. Yhteistä on myös se, että ratkaisua ongelmaan ei ole vielä kenelläkään. Suomessa viime vuosina kasvaneet tuloerot tuovat lisää haastetta koulupudokkuutta ajatellen, etenkin sosioekonomisesta näkökulmasta tarkasteltuna.

Tutkimuskysymykseen lähdimme hakemaan vastausta jo tehdyistä tutkimuksista, joiden aihepiirit rajautuivat koulupudokkuuden ja sosioekonomisen aseman sekä niihin läheisesti liittyen termien kuten huono-osaisuuden, ylisukupolvisuuden ja syrjäytymisen ympärille. Sosioekonomisen aseman yhteyttä koulupudokkuuteen käsitteleviä tutkimuksia oli saatavilla verrattain vähän, joten kirjallisuuskatsauksen analysoitavaan aineistoon valittiin myös tutkimuksia, joissa edellä mainittujen asioiden yhteys oli olemassa, mutta tutkimus käsitteli pääteemaltaan muuta aihetta.

6.1 Tulosten tarkastelua ja johtopäätöksiä

Opinnäytetyömme tuloksista kävi ilmi, että vanhempien sosioekonomisella asemalla on yhteys lasten koulunkäyntiin ja tulevaisuuden työelämään. Opinnäytetyömme tulokset ovatkin vertailukelpoisia suomalaiseseen tutkimukseen, jossa tutkittiin lasten ja nuorten koulunkäyntiin sitoutumattomuutta. Siitä selvisi, että vanhempien sosioekonomisella asemalla on selvä yhteys koulukielteisyyteen ja koulutukseen sitoutumattomuuteen. (Vanttaja, Af Ursin & Järvinen 2019.)

Koulutus- ja tulotaso määrittävät pitkälti vanhempien sosioekonomista asemaa, ja niillä on useiden kansainvälisten tutkimusten mukaan yhteys lasten ja nuorten koulupudokkuuteen. Aineiston mukaan vanhempien matala koulutus- ja tulotaso lisäävät lasten koulun keskeyttämisen sekä työelämän ulkopuolelle jäämisen riskiä selvästi. Tämä taas voi luoda perheeseen huono-osaisuuden jatkumon, joka seuraa sukupolvelta toiselle (Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus 2016). Koulutus- ja tulotaso ovat suoraan yhteydessä toisiinsa, koska koulutustaso määrittää pitkälti asemaa työelä-

mässä, ja näin vaikuttaa tuloihin. Matala koulutus- ja tulotaso vaikuttavat myös moniin muihin riskeihin. Ne lisäävät kerääntyvän huono-osaisuuden mahdollisuutta. Kerääntynyt huono-osaisuus vaikuttaa hyvin vallitsevasti esimerkiksi terveyteen, talouteen ja sosiaalisiin suhteisiin (Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus 2016). Aineiston perusteella vanhempien toimeentulotukiasiakkuus oli yksi suurimpia koulupudokkuuden riskitekijöitä. Toimeentulotuki nähdään häpeää aiheuttavana, osallisuutta vähentävänä, passivoivana ja leimaavana tekijänä yksilölle. Suomessa onkin mietitty vaihtoehtoa toimeentulotuella ja vuosina 2017–2018 järjestettiin kokeilu perustulolle (Perustulokokeilu n.d). Perustulon ajatus on, että kaikki kansalaiset saisivat sitä, joten se ei leimaisi eikä aiheuttaisi häpeää samalla tavalla kuin toimeentulotuki.

Perheen huono-osaisuudella on yhteys lasten yleisiin elinoloihin (Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus 2016). Elinolosuhteet taas näkyvät lasten mahdollisuuksina esimerkiksi koulunkäynnin ja harrastusten suhteen. Analysoidun aineiston perusteella koulutus olisi huono-osaisuudelta suojaava tekijä, joten olisi erityisen tärkeää tukea huono-osaisista perheistä tulevia lapsia koulunkäynnin suhteen. Myös vanhempien rooli koulumaailmassa tulisi huomioida, esimerkiksi lisäämällä heidän osallisuuttaan lasten koulunkäynnin suhteen, koska vanhempien tuki on aineiston mukaan koulupudokkuudelta suojaava tekijä. Näin olisi ehkä mahdollista katkaista perheessä oleva huono-osaisuuden kehä. Vanhempien roolin kasvattaminen ei ole kuitenkaan välttämättä helppoa, koska aineiston mukaan heikko sosioekonominen asema voi vaikuttaa negatiivisesti myös perheen sisäisiin suhteisiin. Mainitsimmekin jo opinnäytetyömme alkupuolella Mansteadin (2018) tutkimuksen, jonka mukaan sosioekonomisella asemalla on yhteys yksilön käytökseen, joka taas saattaa näkyä niin, että heikossa sosioekonomisessa asemassa olevien voi olla vaikeaa hyödyntää opiskelu- ja työmahdollisuuksia. Voi olla mahdollista, että vanhempien asenteet näyttäytyvät negatiivisesti myös suhteessa lasten koulutukseen.

Analysoiduista tuloksista ilmeni, että heikossa sosioekonomisessa asemassa olevien perheiden lapset, ja varsinkin tytöt, muuttavat pois kotoa nuorempina kuin hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevien lapset. Näin vanhempien tuki koulunkäynnin suhteen vaikeutuu entisestään ja siten myös koulupudokkuuden riski kasvaa. Aineiston perusteella huonoista oloista ponnistavat nuoret ovat muutenkin heikossa asemassa sosiaalisten suhteiden suhteen. Heidän on vaikeampaa luoda ja ylläpitää toimivia ihmissuhteita. Heikot sosiaaliset suhteet lisäävät myös koulupudokkuuden mahdollisuutta - tämä näkyi varsinkin tyttöjen kohdalla.

Sukupuoli onkin yksi koulupudokkuuden riskiin vaikuttavista tekijöistä. Sukupuolien väliset erot ilmenivät tutkimuksissa erilaisina koulupudokkuuden riskiin vaikuttavina tekijöinä. Pojat olivat alttiimpia koulupudokkuudelle ja syyt koulupudokkuuden riskiin olivat enemmän taloudellisia, kun taas tytöillä syyt liittyivät perheellistymiseen ja heikkoihin sosiaalisiin suhteisiin. Tutkimusten mukaan myös äidin koulutustaso vaikutti kotoa pois muuttaneiden nuorten koulupudokkuuden riskiin. Tulosten pohjalta voitaisiin todeta, että niin pojat kuin tytötkin tarvitsisivat selvästi enemmän tukea koulupolulle, jotta kansainvälisestikin huolenaiheena olevaa koulupudokkuutta saataisiin vähennettyä. Suomessa erilaisten koulupudokkuuden ehkäisyyn suunniteltujen interventioiden määrä näyttäisi kasvavan koko ajan. Interventioiden sisällön kannalta näyttäytyisi tutkimusten valossa olennaiselta, että niitä suunniteltaessa huomioitaisiin niin sosioekonomiset kuin sosiodemografisetkin tekijät. Sosiodemografiset tekijät pitävät sisällään sosioekonomiset tekijät, mutta myös esimerkiksi iän, sukupuolen ja asuinympäristön.

Yksi oleellinen tekijä onkin asuinympäristö, ja alueellinen huono-osaisuuden keräytyminen. Esimerkiksi maaseudun lapset ovat jo lähtökohtaisesti heikommassa asemassa kaupunkilaisiin nähden. He joutuvat lähtökohtaisesti muuttamaan pois kotoaan opiskelemaan, koska maaseutualueiden opiskelupaikat ovat jatkuvasti vähentyneet (Perusopetuksen alueellinen saavutettavuus, valtakunnallinen arviointi 2015; Toisen asteen koulutuksen saavutettavuus, valtakunnallinen arviointi 2015.). Aineiston mukaan vanhemmista kaukana asuminen lisää koulupudokkuuden riskiä. Toki alueellinen epätasa-arvo näkyy myös kaupungeissakin ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän tutkimuksen mukaan ainakin Tampereella, Helsingissä ja Turussa tuloerot ja etninen tausta määrittävät pitkälti asuinalueen (Saikkonen, Hannikainen, Kauppinen, Rasinkangas & Vaalavuo 2018). Alueelliset erot voivat näkyä kouluissa esimerkiksi niin, että niin sanotusti huonommalla alueella sijaitsevilla kouluilla on enemmän tukea tarvitsevia ja heikommista oloista tulevia lapsia. Tämä voi saada aikaan sen, että opetus ei ole tasa-arvoista ja tiettyjen koulujen maine alkaa kärsiä, joka taas lisää epätasa-arvoisuutta erilaisista sosioekonomisista oloista tuleville lapsille.

Nykyinen hallitus onkin ottanut käyttöön Oikeus oppia -kehittämissohjelman, jolla pyritään vähentämään alueellista epätasa-arvoa (Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämissohjelma n.d). Suomessa on tehty viime vuosina monia muitakin ratkaisuja, joilla on pyritty vähentämään koulupudokkuutta ja lisäämään tasa-arvoa. 1.8.2020 tuli voimaan laki, joka takaa

subjektiivisen varhaiskasvatuksen kaikille lapsille (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Varhaiskasvatuksen maksut määräytyvät myös tulojen mukaisesti, ja esimerkiksi Jyväskylässä pienituloisten lapset saavat ilmaista varhaiskasvatusta. Maksut voivat olla erilaisia eri kaupungeissa. Hallitus on esittänyt myös varhaiskasvatusmaksujen pienentämisestä pienituloisille (Hallituksen esitys HE 198/2020 vp). 1.8.2021 alkaa Opetushallituksen kokeilu kaksivuotisesta esiopetuksesta, jolla on tarkoitus lisätä lasten edellytyksiä koulussa pärjäämiseen sekä lisätä koulutuksellista tasa-arvoa (Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet julkaistu 2021).

Yhtenä suurena mahdollisesti koulupudokkuuteen vaikuttavana asiana on myös jo aiemmin mainittu uusi 1.8.2021 voimaan tuleva oppivelvollisuuslaki, joka pidentää oppivelvollisuutta kahdeksantoista ikävuoteen saakka (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020). Tietenkin Suomen koulujärjestelmä itsessään on tasa-arvoa lisäävä, koska se on kaikille ilmainen ja takaa myös jokaiselle lapselle vähintään yhden lämpimän ruoan koulupäivinä. Lisäksi perusopetuksen aikana on mahdollista saada ylimääräistä tukea tarpeen vaatiessa. Suomessa on käytössä kolmiportainen tuen malli, johon kuuluu yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen taso määritetään jokaisen oppilaan kohdalla erikseen. (Oppimisen ja koulunkäynnin tuki n.d.) OAJ:n vuonna 2017 teettämän tutkimuksen mukaan tukitoimet eivät kuitenkaan toteudu riittävällä tasolla, koska resursseista on pulaa (Riittävästi tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin n.d.). Siitä huolimatta, että koulu on jokaiselle ilmaista ja oppivelvollisuus velvoittaa käymään koulua, ei kaikilla ole samoja mahdollisuuksia menestyä koulussa. Aineistomme perusteella koulunkäyntiin vaikuttaa moni taustatekijä, kuten perheen sosioekonominen asema, asuinalue, sukupuoli ja niin edelleen.

Tulosten perusteella voi päätellä myös heikosta sosioekonomisesta asemasta tulevien nuorten riskin syrjäytymiseen. Syrjäytymisen riski on olemassa jo pelkästään taloudellisten ja terveydellisten ulottuvuuksien sekä vanhempien työttömyyden kautta (Raunio 2006, 28–29). Koulupudokkuus kuitenkin lisää riskiä entisestään, koska heikko koulutus vähentää mahdollisuuksia pärjätä työelämässä. On hyvä huomioida myös koulun sosiaalinen puoli: koulun keskeyttäneet voivat jäädä ilman koulun vertaisryhmiä ja koulussa muodostuvia sosiaalisia kontakteja. Näin syrjäytymiseen ja huono-osaisuuteen voi tulla mukaan myös sosiaalinen puoli. Opinnäytetyön tuloksissa toki selvisi myös heikon sosioekonomisen aseman negatiivinen vaikutus sosiaalisiin suhteisiin muutenkin, mutta eristäytyminen vertaisista lisää riskiä entisestään. Koulu on myös paikka, jossa sosiaalisia taitoja opetellaan ja opitaan.

Ylimääräisen haasteen koulupudokkuutta ajatellen on aiheuttanut nyt jo lähes vuoden kestänyt Covid-19 –pandemia. Pandemia on vaikeuttanut monen koulunkäyntiä ja se on lisännyt viimeisen vuoden aikana epätasa-arvoa oppilaiden keskuudessa. Etätunneilla pärjäävät ne, joille koulunkäynti on muutenkin helpompaa, kun taas tukea tarvitsevat lapset ja nuoret jäävät yksin, eikä kukaan välttämättä tiedä seuraavatko he edes opetusta. Myös materiaallinen epätasa-arvo on vaikuttanut etäopiskeluun, kun koulutunteja varten tarvitaan tietokoneita tai muita älylaitteita. Kaikilla perheillä ei ole mahdollisuutta ostaa tietokonetta yhtäkkisesti. Pandemia-aika on ollut haaste myös opettajille, kun on täytynyt opetella täysin uusi opettamisen muoto ja yrittää motivoida lapset ja nuoret seuraamaan opetusta kotoa käsin. Toki myös sosiaalinen puoli on kärsinyt. YLE:n tekemässä jutussa eräs nuori tiivistä näkemyksensä etäkouluun seuraavasti: “etäkoulu on koulua, ilman kaikkia koulun hyviä puolia, kuten kavereita ja lounastaukoa” (Nuoret kertovat, miten koronavirus muutti parissa päivässä asenteita opiskelua ja opettajia kohtaan: "Tuskin valitusta kouluista tulee enää" 2020).

Koulupudokkuutta ajatellessa on huomioitava, että sosioekonomisen aseman lisäksi, on myös muita siihen vaikuttavia tekijöitä. Näitä tekijöitä voivat olla esimerkiksi terveydelliset syyt, väärä alavalinta ja kiusaaminen. Jyväskylän yliopisto tekee tällä hetkellä laajaa seurantatutkimusta koulupudokkuuden syistä. Tutkimuksessa seurataan suuren lapsiryhmän koulunkäyntiä aina esiopetuksesta alkaen peruskoulun loppuun. Tutkimuksen tavoite on keksiä tukitoimia vanhempien ja koulun yhteistyöhön sekä oppimishaasteista ja motivaatio-ongelmista kärsiville lapsille. (Alkuperäis-seurantatutkimus n.d.)

Kuvio 4 Tutkimuksen johtopäätökset yksinkertaistettuna

6.2 Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Opinnäytetyömme tulokset vahvistivat ennakkoajatuksiamme sosioekonomisten tekijöiden yhteydestä koulupudokkuuteen. Vanhempien yhteiskunnallisella menestyksellä on yhteys lasten koulumenestykseen. Olisiko tämä seikka syytä huomioida paremmin myös lastensuojelu- ja perhe-työssä? Voisiko vanhempia sitouttaa paremmin lasten koulunkäyntiin ja yrittää kannustaa heitä katkaisemaan yhdessä perheessä oleva huono-osaisuuden kierre? Suurin osa vanhemmista haluaa kuitenkin lastensa parasta. Tätä seikkaa ajatellen, myös koulukuraattorit ja koulut voisivat hyödyn-

tää opinnäytetyöhömmä koostettua tietoa, kun selvittävät vanhempien kanssa lasten koulunkäynnin haasteita - ehkä vanhemmat voisivat miettiä omaa esimerkkiään lapsilleen? Parhaassa tapauksessa tämä voisi olla ponnahduslauta jopa jollekin vanhemmallekin alkaa itse opiskelemaan tai miettimään omaa panostaan perheen hyvinvointiin ja lastensa tulevaisuuteen.

Tietenkin ongelmiin voisi puuttua jo varhaiskasvatuksen kentällä. Monien lasten ja perheiden haasteet näkyvät usein jo varhaiskasvatuksessa. Onkin mielenkiintoista nähdä, kuinka esimerkiksi sosionomien rooli muuttuu varhaiskasvatuksen kentällä nyt, kun laki henkilöstön pätevyysvaatimuksista muuttuu. Varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyden saavat ne sosionomit, jotka on hyväksytty opiskelemaan 31.7.2019 mennessä ja valmistuvat 31.7.2023 mennessä. Muutoksen jälkeen tulevat sosionomit voivat toimia varhaiskasvatuksen sosionomeina. (Varhaiskasvatuslain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta n.d.) Varhaiskasvatuksen sosionomien on tarkoitus tuoda enemmän sosiaalipuolen osaamista päiväkoteihin, mutta roolista on muutoin hieman epäselvyyttä ja heidän työnkuvansa saa määrittää pitkälti työnantaja. Ajatuksena on kuitenkin tuoda lisää palvelujärjestelmäosaamista päiväkoteihin haasteita kokevia perheitä varten ja lasten tueksi. Voi siis ajatella, että varhaiskasvatuksen sosionomien rooli on ehkäistä koulupudokkuutta tulevaisuudessa antamalla ennaltaehkäisevää apua jo varhaiskasvatuksen aikana. Vantaalla otettiin vuonna 2019 kokeiluun myös varhaiskasvatuksen kuraattorin ja psykologin palvelut. Kuraattorien rooli on nimenomaan ehkäistä kouluajan ongelmia puuttumalla haasteisiin jo varhaiskasvatuksen aikana. (Psykologi- ja kuraattoripalveluita varhaiskasvatuksen asiakkaille 2019.) Kokeilun myötä myös muissa kaupungeissa on otettu varhaiskasvatuksen kuraattorin rooli käyttöön.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia lapsiperheiden toimeentulotuen ja koulumenestyksen yhteyttä enemmän. Voisiko toimeentulotukeen liittää taloudellisen puolen lisäksi muutakin tukea, jolla saataisiin tuettua perheen arkea ja lasten koulunkäyntiä? Lisäksi jo aiemmin mainitun Covid-19-pandemian vaikutuksia koulupudokkuuteen ja koulumenestykseen voisi tutkia tarkemmin, toki huomioiden sen, että vaikutukset eivät välttämättä näy heti. Miten Covid-19 pandemia vaikuttaa koulupudokkuuteen? Miten Covid-19 on vaikuttanut sosioekonomisesti huonommassa asemassa olevien nuorten elämään ja koulunkäyntiin? Syntyykö tästä vuoden kestäneestä pandemiasta niin sanottu Korona-sukupolvi ja miten pitkään pandemian vaikutukset näkyvät?

6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Ennen opinnäytetyön aloittamista luimme läpi Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n eettiset suositukset liittyen opinnäytetyön tekemiseen. Kuten Arene (2019) tekemässä asiakirjassa muistutetaan: ”Suositusten tavoitteena on yhtenäistää ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöprosessia, edistää hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä ja omalta osaltaan kohentaa opinnäytetöiden laatua.”

Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on tärkeää, sillä vain niin toimien tieteellisestä tutkimuksesta ja sen tuloksista tulee luotettava sekä eettisesti hyväksyttävä kokonaisuus. Tutkijayhteisö määrittelee itsenäisesti hyvää tieteellistä käytäntöä koskevan ohjeistuksen lain säättämässä rajoissa. Hyvää tieteellistä käytäntöä noudatettaessa lähteiden käyttö on oikeaoppista, työssä käytettävät menetelmät käytännön mukaisia sekä tutkimuksen eri vaiheet on dokumentoitu tarkasti. Lisäksi tutkimuksesta on tultava ilmi sen rahoittajan ja toimeksiantajan tiedot, mikäli sellaisia kyseisessä tutkimuksessa on. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6–7.)

Tutkimuksen luotettavuutta eli reliabiliteettia lisääviä tekijöitä ovat jo valmiin työn kohdalla täsmälliset tulokset, toistettavuus, riittävä otos sekä eri työvaiheiden tarkka kuvaus (Heikkilä 2014). Opinnäytetyön lähdemerkinnät tehtiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaisesti, joten opinnäytetyöstä on helppo havaita, milloin teksti on omaamme ja milloin se on esimerkiksi tutkimuksiin viittaavaa. Työn luotettavuutta lisää se, että kirjoittaminen toteutettiin parityönä, jolloin toisen kirjoittamaa tekstiä korjattiin ja tarkasteltiin koko työn tekemisen ajan. Opinnäytetyön prosessi dokumentoitiin kokonaisuudessaan ja kuvattiin tarkasti työn eri vaiheissa taulukoita hyödyntäen. Suurin osa käytetyistä tutkimuksista oli englanninkielisiä, joten kiinnitimme erityistä huomiota siihen, että alkuperäinen sanoma välittyy lukijalle niin, kuin se on tutkimuksia tehdessä tarkoitettu. Kaikki tutkimukset olivat myös vertaisarvioituja ja mahdollisimman uusia – rajattu haussa vuodesta 2011 vuoteen 2021 - joka lisää myös tutkimusten luotettavuutta. Käännökset tehtiin yhdessä ja käytimme tarvittaessa apuna sanakirjaa, jotta suomennokset olisivat mahdollisimman tarkkoja.

Tämän tutkimuksen tulosten yleistettävyyttä heikentää määrällisesti pieni tutkimusotanta. Pienen aineiston omaavassa tutkimuksessa on kuitenkin huomioitava analysoitavan aineiston laatu ja

edustavuus suhteessa ilmiöön, jota käsitellään (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 146–147). Ronkainen ym. (2011, 143) viittaavat Hammersleyhin (1992), jonka mukaan laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistämään tuloksia tilastollisesti, vaan tuloksista pyritään näkemään tyypillisyyttä ja edustavuutta. Yleistämisellä voidaan tarkoittaa tutkimuksen ominaisuutta, jonka kautta tutkimuksen tulokset voidaan liittää ulkopuoliseen ilmiöön, tilanteeseen tai ryhmään. Tiettyä ilmiötä ja sen yhteyksiä tutkittaessa voi yleistettävyys olla rajallista, mutta sitä ei tulisi nähdä ongelmana, koska tutkimus keskittyykin nimenomaan rajalliseen ilmiöön. Osittaista yleistämistä voikin hyödyntää tiettyyn ryhmään rajaamalla. (Ronkainen ym. 2011, 142–145.) Meidän tutkimuksessamme rajaus tapahtuu heikossa sosioekonomisessa asemassa oleviin. Näin ollen, opinnäytetyömme tulokset ovat jossain määrin yleistettävissä, koska käyttämämme tutkimukset keskittyivät melko tarkasti käsittelemäämme ilmiöön. Yleistettävyyttä pohtiessa on myös otettava huomioon, että osa tämän tutkimuksen aineistona olleista tutkimuksista on tehty erilaisissa kulttuureissa sekä erilaisen sosiaali- ja koulujärjestelmän omaavissa maissa. Tutkimuksista kuitenkin selvisi, että ilmiöön liittyvät ongelmat ja haasteet olivat kaikissa maissa hyvin samanlaisia.

Lähteet

Alkuportaatt-seurantatutkimus. N.d. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.2.2021.

<https://www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/tutkimus/tutkimusalueet/motivaatio-ja-oppiminen/alkuportaatt>

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 2019. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 15.12.2020. <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>.

Andersen, T. 2007. Pohjoismainen malli – tulevaisuuden näkymät ja haasteet. Yhteiskuntapolitiikka 73, 4, 402-410.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100672/andersen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Bania, E. V., Eckhoff, C. & Kvernmo, S. 2019. Not engaged in education, employment or training (NEET) in an arctic sociocultural context: The NAAHS cohort study. BMJ Open, Vol.9, Iss.3.

Berg, N. 2017. Huono-osaisuuden kasautuminen nuoruudesta keski-ikään. Sosiaalilääketieteen aikakauslehti 54, 159-164. <https://doi.org/10.23990/sa.63657>.

Boyaci, A. 2019. Exploring the Factors Associated with the School Dropout. International Electronic Journal of Elementary Education, Vol. 12, Issue 2, 145-156.

Cheng, T.L., Johnson, S.B. & Goodman, E. 2016. Breaking the Intergenerational Cycle of Disadvantage: The Three Generation Approach. American Academy of Pediatrics, Vol 137, Number 6. <https://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/137/6/e20152467.full.pdf>

Cobb-clark, D. A. & Ribar, D. C. 2012. Financial stress, family relationships, and Australian youths' transitions from home and school. Alankomaat. Review of Economics of the Household, vol.10, issue 4, 469-490.

Currie, J. & Goodman, J. 2020. Parental Socioeconomic status, child health and human capital. The Economics of Education. Toim. S. Bradley & C. Green. Toinen painos. Academic Press. 239-248.

Eriarvoisuus. 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 14.12.2020.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>.

Erola, J. 2009. Sosiaalisen aseman periytyvyys ja terveys – tulokset, teoriat ja tulevaisuus. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 46, 3-13. Viitattu 19.1.2021.

[file:///C:/Users/OMISTAJA/AppData/Local/Temp/1777-Kirjoitus%20\(sis%C3%A4lt%C3%A4en%20ydinasiat,tiivistelm%C3%A4t%20&%20asiasanat\)-6635-1-10-20100416.pdf](file:///C:/Users/OMISTAJA/AppData/Local/Temp/1777-Kirjoitus%20(sis%C3%A4lt%C3%A4en%20ydinasiat,tiivistelm%C3%A4t%20&%20asiasanat)-6635-1-10-20100416.pdf)

Esiopetus. N.d. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 7.1.2021. <https://minedu.fi/esiopetus>.

Eskelinen, N., Hautala, H., Lintunen, L. & Kallio, J. 2020. Ylisukupolviselle huono-osaisuudelle altistavat ja siltä suojaavat ei-materiaaliset tekijät. Turun kaupunki, kaupunkitutkimusohjelma. Viitattu 17.1.2021. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimuskatsauksia_3-2020.pdf.

Gissler, M., Larja, L., Merikukka, M., Paananen, R., Ristikari, T. & Törmäkangas, L. 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Tieto & Trendit. Tilastokeskus.

<https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjitymistä/>.

Hallituksen esitys 173/2020. Finlex. Viitattu 26.1.2021. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2020/20200173>

Hallituksen esitys 198/2020 vp. Eduskunta. Viitattu 22.2.2021. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_198+2020.aspx

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. p. Helsinki: Edita Publishing. <http://tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>.

Hilli, P., Ståhl, T., Merikukka, M. & Ristikari, T. 2017. Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskelmasta. Yhteiskuntapolitiikka 82, 6, 663–675. Viitattu 15.2.2021. <https://media.sitra.fi/2018/01/10105537/yp1706hilliym.pdf>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Howe, R. B. & Covell, K. 2011. Countering disadvantage, promoting health: The value of children's human rights education. The Journal of Educational Thought, Vol.45, Iss.1, 59-85.

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.2.2021. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjityminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus

Huttunen, K. & Pekkarinen, T. 2016. Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytyminen. Näkökulma nro 21. Nuorisotutkimusseura. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/tiedostot/nakokulma21_nuoruus_hallitusohjelmassa.pdf

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Viitattu 19.1.2021. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Hämäläinen, U. Juutilainen, V-P. & Hellsten, K. 2007. Lukiolaisten ja ammatillista tutkintoa suorittavien elämäntilanne ja toimeentulo. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 87. Kelan tutkimusosasto. Viitattu 10.1.2021. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/3336/tutkimuksia87.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Järvinen, T. & Vanttaja, M. 2013. Koulupudokkaiden työurat – vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua. Yhteiskuntapolitiikka 78, 5, 509–519. Viitattu 5.1.2021. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110584/jarvinen.pdf?sequence=2>.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet julkaistu. 2021. Opetushallitus. Viitattu 23.2.2021. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilun-opetussuunnitelman-perusteet-julkaistu>

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus – tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2016, 6. Viitattu 7.1.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf.

Karvonen, S. 2018. Koetun hyvinvoinnin tila tunnuslukujen valossa. Teoksessa Suomalaisten hyvinvointi 2018. Toim. L. Kestilä & S. Karvonen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. 96–100.

Kasvun maisema –hanke. N.d. Jyväskylän kaupunki. Viitattu 1.3.2021.

https://www.jyvaskyla.fi/nuoriso/kasvun_maisema

Kearney, M. S. & Levine, P. B. 2016. Income inequality, social mobility, and the decision to drop out of high school. *Brookings Papers On Economic Activity*, 333-396.

Koppi koulupudokkaista. 2018. Kansaneläkelaitos. Viitattu

15.12.2020. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/4573>.

Koulupudokas. N.d. Tilastokeskus. Viitattu 5.1.2021. <http://tilastokeskus.fi/meta/kas/koulupudokas.html>.

Koulutusjärjestelmä. N.d. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 7.1.2021. <https://minedu.fi/koulutusjarjestelma#varhaiskasvatus>.

Lahelma, E., Rahkonen, O., Koskinen, S., Martelin, T. & Palosuo, H. 2007. Sosioekonomisten terveyserojen syyt ja selitysmallit. Julkaisussa Terveyden eriarvoisuus Suomessa – Sosioekonomisten terveyserojen muutokset 1980-2005. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:23. Viitattu 10.1.2021.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70638/URN%3aNBN%3afe201504226300.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Laihia, T. 2018. Kokemuksia ja käsityksiä leipäjonoista – Huono-osaisuus, häpeä ja ansaitsevuus.

Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 6.1.2021. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18868/urn_isbn_978-952-61-2699-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Annettu 11.8.2017. Viitattu 10.1.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>.

Laki perusopetuslain muuttamisesta 1040/2014. Annettu 12.12.2014. Viitattu 8.1.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141040>.

Lorant, V., de Gelder, R., Kapadia, D., Borrell, C., Kalediene, R., Kovács, K., Leinsalu, M., Martikainen, P., Menvielle, G., Regidor, E., Rodríguez-Sanz, M., Wojtyniak, B., Strand, B. H., Bopp, M. & Mackenbach, J. P. 2018. Socioeconomic inequalities in suicide in Europe: the widening gap. *The British Journal of Psychiatry* 212, 356–361. Viitattu 20.2.2021. <https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry/article/socioeconomic-inequalities-in-suicide-in-europe-the-widening-gap/A04131B9F92A2B657BE6E5417D089E18>

Lukiolaki 714/2018. Annettu 10.8.2018. Viitattu 10.1.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180714>.

Manstead, A. S. R. 2018. The psychology of social class: How socioeconomic status impacts thoughts, feelings, and behaviour. *British Journal of Social Psychology* 57, 2, 267-291. Viitattu 7.1.2021. <https://bpspsychub.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/bjso.12251>.

Myhr, A., Lillefjell, M., Espnes, G. A. & Halvorsen, T. 2017. Do family and neighbourhood matter in secondary school completion? A multilevel study of determinants and their interactions in a life-course perspective. *PLOS ONE*, Vol.12, Iss.2.

Nivelvaiheen koulutukset. N.d. Opetushallitus. Viitattu 10.1.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/nivelvaiheen-koulutukset>.

Nuoret kertovat, miten koronavirus muutti parissa päivässä asenteita opiskelua ja opettajia kohtaan: "Tuskin valitusta kouluista tulee enää". 2020. YLE. Viitattu 22.2.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11267792>

Nuorisotakuu. 2020. TE-palvelut. Viitattu 27.1.2021. <http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakilalle/nuoret/nuorisotakuu/index.html>

Nuorten syrjäytyminen. 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 21.2.2021. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen

Nurmi, J-E. 2011. Miksi nuori syrjäytyy? NMI-bulletin 21, 2, 28–35. Viitattu 6.1.2021. <https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2011/04/Nurmi.pdf>.

Opintolaina. 2020. Kansaneläkelaitos. Viitattu 11.1.2021. <https://www.kela.fi/opintotuki-opintolaina>

Opintotuki. 2021. Kansaneläkelaitos. Viitattu 11.1.2021. <https://www.kela.fi/opintotuki>

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. N.d. Opetushallitus. Viitattu 28.2.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki#8bbdd84a>

Oppivelvollisuus laajenee elokuussa 2021 – edellytyksiä nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin parannetaan, työllisyysastetta nostetaan. 2020. Valtioneuvosto. Viitattu 7.1.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/oppivelvollisuus-laajenee-elokuussa-2021-edellytyksia-nuorten-oppimiseen-ja-hyvinvointiin-parannetaan-tyollisyysastetta-nostetaan>.

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Annettu 30.12.2020. Finlex. Viitattu 22.2.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214?search%5Ball%5D=matkakustannusten&search%5Bkohdistu%5D=koko&search%5Btype%5D=tekstihaku>

OSCAR-hanke ammatillisten opiskelijoiden henkistä hyvinvointia ja koulupudokkuutta ehkäisemässä. 2020. Opetushallitus. Viitattu 1.3.2021. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2020/oscar-hanke-ammattillisten-opiskelijoiden-henkista-hyvinvointia-ja-koulupudokkuutta>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014, 96. Viitattu 8.1.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Perusopetuksen alueellinen saavutettavuus, valtakunnallinen arviointi. 2015. Patio. Viitattu 22.2.2021. <https://www.patio.fi/suodatus?e=106519&m=18751&t=18756>

Perusopetus. N.d. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 7.1.2021. <https://minedu.fi/perusopetus>.

Perusopetuslaki 628/1998. Laki perusopetuksesta. Annettu 21.8.1998. Viitattu 13.1.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.

Perustulokokeilu. N.d. Kansaneläkelaitos. Viitattu 22.2.2021. <https://www.kela.fi/perustulokokeilu>

Phillips, B., Miranti, R., Vidyattama, Y. & Cassells, R. 2013. Poverty, social exclusion and disadvantage in Australia. National Centre for Social and Economic Modelling. University of Canberra. https://www.researchgate.net/profile/Riyana-Miranti/publication/264420617_Poverty_Social_Exclusion_and_Disadvantage_in_Australia_Report_Prepared_for_UNITINGCARE_CHILDREN_YOUNG_PEOPLE_AND_FAMILIES_Poverty_Social_Exclusion_and_Disadvantage_in_Australia/links/53dd543c0cf216e4210c1c05/Poverty-Social-Exclusion-

[and-Disadvantage-in-Australia-Report-Prepared-for-UNITINGCARE-CHILDREN-YOUNG-PEOPLE-AND-FAMILIES-Poverty-Social-Exclusion-and-Disadvantage-in-Australia.pdf](#)

Psykologi- ja kuraattoripalveluita varhaiskasvatuksen asiakkaille. 2019. Vantaan kaupunki. Viitattu 28.2.2021. https://www.vantaa.fi/uutisia/varhaiskasvatus_ ja_koulutus/101/0/146185

Quality of life. 2021. Eurostat. Average rating of satisfaction by domain, sex, age and educational attainment level. Luxembourg. Viitattu 15.2.2021. https://ec.europa.eu/eurostat/cache/info-graphs/qol/index_en.html.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen - Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Riittävästi tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin. N.d. OAJ. Viitattu 28.2.2021. <https://www.oaj.fi/politiikassa/riittavasti-tukea-oppimiseen-ja-koulunkayntiin/>

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. 1.p. Helsinki: WSOYpro Oy.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Viitattu 14.12.2020. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf.

Saifi, S. & Mehmood, T. 2011. Effects of socioeconomic status on student achievement. International Journal of Social Sciences and Education Volume: 1 Issue: 2 April 2011. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1081.6693&rep=rep1&type=pdf>

Saikkonen, P., Hannikainen, K., Kauppinen, T., Rasinkangas, J. & Vaalavuo, M. 2018. Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.2.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136125/URN_ISBN_978-952-343-084-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Selvitys: Sosioekonomisen taustan ja alueellisten erojen merkitys korostunut osaamisen ja oppimisen taustatekijänä. 2021. Valtioneuvosto. Viitattu 21.2.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/selvitys-sosioekonomisen-taustan-ja-alueellisten-erojen-merkitys-korostunut-osaamisen-ja-oppimisen-taustatekijana>

Sen, A. 1983. Poor, relatively speaking. Oxford economic papers, 35, 2, 153-169. Viitattu 11.1.2021. <https://are.berkeley.edu/courses/ARE251/fall2008/Papers/sen83.pdf>.

Sosiaalinen perimä – ylisukupolviset kohtalot tutkimuskirjallisuuden valossa. 2007. Suomen mielenterveysseura. Helsinki: Suomen mielenterveysseura. 20.1.2021. https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/sosiaalinen_perima.pdf.

Sosioekonominen asema. N.d. Tilastokeskus. Viitattu 11.1.2021. https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/sosioekon_ asema.html#tab2

Suomella on varaa ja osaamista pitää huolta heikoimmassa asemassa olevista nuorista. N.d. Helsingin Diakonissalaitos. Tavoitteet hallituskaudelle 2019-2023. Viitattu 15.2.2021. https://www.hdl.fi/wp-content/uploads/2019/02/HDL_nuoret_tavoitteet_hallituskaudelle_2019-2023.pdf.

Suomen virallinen tilasto: Koulutuksen keskeyttäminen. 2018. Liitetaulukko 1. Lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, ammattikorkeakoulukoulutuksessa ja yliopistokoulutuksessa keskeyttäminen lukuvuosina 2000/2001–2017/2018, %. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.1.2021. https://www.stat.fi/til/kkesk/2018/kkesk_2018_2020-03-12_tau_001_fi.html.

Suomen virallinen tilasto: Koulutuksen keskeyttäminen. 2018. Liitetaulukko 3. Peruskoulun koulupudokkaat lukuvuosina 1999/2000–2018/2019. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.1.2021. https://www.stat.fi/til/kkesk/2018/kkesk_2018_2020-03-12_tau_003_fi.html.

Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 30.12.2020. <https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy>.

Taylor-Gooby, P., Leruth, B. & Chung, H. 2017. After austerity – Welfare state transformation in Europe after the great recession. New York: Oxford University Press. https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=AF4vDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=welfare+state+income+inequality&ots=cQ0FwtGTv-&sig=5aVRrQdrWZUw2uLluNYCykioe0&redir_esc=y#v=onepage&q=welfare%20state%20income%20inequality&f=false.

Teemoittelu. N.d. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöpankki. Viitattu 17.12.2020. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/Teemoittelu>.

Toimeentulo. 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos . Viitattu 5.1.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/toimeentulo>.

Toisen asteen koulutuksen saavutettavuus, valtakunnallinen arviointi. 2015. Patio. Viitattu 22.2.2021. <https://www.patio.fi/suodatus?e=106459&m=18751&t=18756>

Trine, N. W., & Andersen, J. H. 2015. Socioeconomic differences in school dropout among young adults: The role of social relations. BMC Public Health, Vol. 15.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2. p. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6.p. Helsinki: Tammi.

Vanttaja, M. 2000. Koulumenestyjien kotitausta, sosioekonominen asema ja tulotaso. Yhteiskuntapolitiikka 65, 1, 35-45. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101274/001vanttaja.pdf?sequence=1>.

Vanttaja, M., Af Ursin, P. & Järvinen, T. 2019. Kouluun sitoutumattomien nuorten tausta ja tulevaisuusodotukset. Yhteiskuntapolitiikka 84, 5-6, 491-503. Viitattu 28.2.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138886/YP1905-6_Vanttajaym.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma. N.d. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 22.2.2021. <https://minedu.fi/laatuohjelmat>

Varhaiskasvatuslain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta. N.d. Talentia. Viitattu 28.2.2021. <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuslain-kelpoisuuksia-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Laki varhaiskasvatuksesta. Annettu 13.7.2018. Viitattu 7.1.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>.

Vauhkonen, T., Kallio, J. & Erola, J. 2017. Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Yhteiskuntapolitiikka.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135433/YP1705_Vauhkonenym.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Vehviläinen, J. 2008. Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä. Opetushallitus. Viitattu 7.1.2021.

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vehvilainen-j-kuvauksia-koulutuksen-keskeyttamisesta-2008.pdf>.

Yhä useampi nuori päätyy työkyvyttömyyseläkkeelle. 2017. Kansaneläkelaitos. Viitattu 15.12.2020. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/4129>.

Zajacova, A. & Lawrence, E.M. 2018. The relationship between education and health: Reducing disparities through a contextual approach. Annual Review of public health. Viitattu 23.2.2021.

<https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev-publhealth-031816-044628>

Liitteet

Liite 1. Kirjallisuuskatsauksen tutkimukset

Numerointi	Tekijä, julkaisu vuosi, julkaisun nimi ja maa	Tarkoitus, tavoite ja menetelmät	Kohderyhmä	Keskeiset tulokset
1.	Myhr, A., Lillefjell, M., Espnes, G. A. & Halvorsen, T. 2017. Do family and neighbourhood matter in secondary school completion? A multilevel study of determinants and their interactions in a life-course perspective. Norja.	Tutkia perheen ja naapuruston vaikutusta koulun suorittamisen kannalta. Lisäksi tutkia vanhempien koulutustason vaikutusta edellä mainittuihin asioihin. Käytettiin aiemmista tutkimuksista kerättyä dataa ja analysoitiin sitä.	n= 107 003 norjalaista 21–27-vuotiasta henkilöä.	Valmistumisaste on merkittävästi korkeampi korkeakoulutetuissa perheissä. Myös naapurustolla on vaikutusta valmistumisasteeseen. Huonot perhesuhteet, perheen koko ja äidin nuori ikä vaikuttavat negatiivisesti toisen asteen suorittamiseen.

2.	Bania, E. V., Eckhoff, C. & Kvernmo, S. 2019. Not engaged in education, employment or training (NEET) in an arctic sociocultural context: The NAAHS cohort study. Norja.	Tutkia Pohjois-Norjan nuoria aikuisia ja selvittää NEET (Not in Employment, Education or Training) osuutta monikulttuurisesta ikäryhmästä.	n= 3987 23–25-vuotiaasta.	NEET-riski oli korkeampi henkilöillä, joiden vanhempien koulutustaso oli matala. Norjalaisten naisten kohdalla NEET-riski on korkeampi kuin miesten. Saamelaisten kohdalla miesten NEET-riski on korkeampi.
3.	Boyaci, A. 2019. Exploring the Factors Associated with the School Dropout. Norja.	Tutkia sosiodemografisen ja yksilöllisten tekijöiden vaikutusta koulupudokkuuteen.	n= 35 475 yli 15-vuotiaasta.	Koulupudokkuuden riskiin on yhteydessä osatekijät kuten ikä, sukupuoli, status työmarkkinoilla, tulotaso sekä asumismuoto.
4.	Cobb-clark, D. A. & Ribar, D. C. 2012. Financial stress, family relationships, and Australian youths' transitions from home and school. Alankomaat.	Analysoida äitien ja nuorten kertomana perheiden toimeentuloon liittyvän stressin ja vuorovaikutukseen liittyvän tyytymättömyyden vaikutuksia siirtymävaiheessa nuoresta aikuiseksi.	n= 1161 nuorta	Perheen vuorovaikutussuhteilla ja taloudellisella tilanteella on vaikutusta siihen, miten siirtyminen nuoruudesta aikuisuuteen onnistuu. Perheen tulotaso on yhteydessä koulupudokkuuden riskiin.

5.	Eskelinen, N., Hautala, H., Lintunen, L. & Kallio, J. 2020. Ylisukupolviselle huono-osaisuudelle altistavat ja siltä suojaavat ei-materiaaliset tekijät. Suomi.	Käsitellä vanhempien huono-osaisuuden yhteyttä koulupudokkuuteen.	Osatutkimuksissa vaihteleva määrä. 1. tutkimus n= 2681 perhettä. 2. ja 4. tutkimus n= 149 837. 3. tutkimus n= Suomessa vuoden 1987 jälkeen syntyneet lapset ja heidän vanhempansa.	Vanhempien huono-osaisuudella ja sen osatekijöillä on yhteys lapsen koulupudokkuuteen. Kotoa pois muuttaminen ja lasten saaminen lisäävät riskiä koulupudokkuuteen.
6.	Trine, N. W., & Andersen, J. H. 2015. Socioeconomic differences in school dropout among young adults: The role of social relations. Tanska.	Tutkia sosiaalisten suhteiden vaikutusta vanhempien sosioekonomisen aseman ja koulupudokkuuden kontekstissa.	n= 3054	Huonot sosiaaliset suhteet koulussa ovat yhteydessä koulupudokkuuteen. Matalassa sosioekonomisessa asemassa olevien perheiden lapset omaavat suuremman riskin koulupudokkuuteen verrattain korkeassa sosioekonomisessa oleviin.

7.	Kearney, M. S. & Levine, P. B. 2016. Income inequality, social mobility, and the decision to drop out of high school. Yhdysvallat.	Analysoida tuloerojen vaikutusta sosiaalisen liikkuvuuden ja koulun lopettamisen kannalta.	n= 53 150 nuorta	Matala sosioekonomi- nen asema vaikuttaa koulupudokkuuden ris- kiin. Yhtä hyvin koulussa menestyneistä oppilaista koulupudokas on suu- remmalla todennäköi- syydellä oppilas, jonka sosioekonominen asema on matala.
8.	Howe, R. B. & Covell, K. 2011. Countering dis- advantage, promoting health: The value of children's human rights education. Kanada.	Tarkoituksena tuoda esiin lasten oikeuksia kunnioittavien koulujen arvo, joiden toiminnalla torjutaan sosiaalisen eriarvoisuuden ja köy- hyden vaikutuksia koulutukselle sekä lasten terveydelle.	Lapset	Sosiaalinen eriarvoisuus vaikuttaa koulutukseen ja terveyteen niin lap- suudessa kuin aikuisuu- dessakin. Kouluun sitout- taminen, oppimisen tuen palvelut ja erityisopetus vähentävät koulupudok- kuuden riskiä.